Zdravotně sociální fakulta
Faculty of Health and Social Sciences
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Ukrajinská mládež v České republice a možná rizika sociálního vyloučení

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Tereza Kaserová

Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad PhD.

České Budějovice 2026

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem ***Ukrajinská mládež v České republice a možná rizika sociálního vyloučení*** jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20.4. 2026 .....

Tereza Kaserová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce panu PhDr. Salimu Muradovi PhD., za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady a čas, který mi věnoval. Opravdu si vážím příležitosti pracovat pod vaším vedením. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a partnerovi, kteří mě neustále podporovali během celého studia.

Ukrajinská mládež v České republice a možná rizika sociálního vyloučení

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá ukrajinskou mládeží v České republice a možnými riziky sociálního vyloučení. Cílem práce bylo analyzovat, jakým sociálním rizikům tato skupina čelí a jakou roli v procesu integrace hraje formální a neformální vzdělávání. Cíle bylo dosaženo prostřednictvím kvalitativního výzkumu realizovaného formou polostrukturovaných rozhovorů s devíti respondenty ve věku 18–26 let. Získaná data byla analyzována pomocí tematické analýzy s využitím otevřeného kódování.

Teoretická část vymezuje základní pojmy související s integrací a sociálním vyloučením, představuje Berryho model akulturace a popisuje faktory ovlivňující proces integrace ukrajinské mládeže v České republice. Dále se zaměřuje na rizika sociálního vyloučení a roli státu a institucí při podpoře integrace.

Získané poznatky ukazují, že mezi hlavní rizika sociálního vyloučení patří jazyková bariéra, sociální izolace a obtíže při navazování sociálních vztahů, zejména v počáteční fázi pobytu. Významnou roli v procesu integrace hraje formální vzdělávání, které podporuje jazykové kompetence a sociální začlenění, zatímco neformální vzdělávání a volnočasové aktivity přispívají k navazování sociálních vztahů a pocitu sounáležitosti.

Vlastní přínos práce spočívá v zachycení zkušeností ukrajinské mládeže v současném kontextu a v propojení identifikovaných rizik s konkrétními nástroji podpory integrace, zejména v oblasti vzdělávání, jazykové přípravy, neformálních aktivit a institucionální podpory. Závěrem lze konstatovat, že stanovený cíl práce byl splněn a výsledky mohou být využity v oblasti sociální práce, vzdělávání a integračních aktivit.

Klíčová slova:

Ukrajinská mládež; integrace; akulturace; sociální vyloučení; institucionální podpora; rizikové faktory; Česká republika

Ukrainian youth in the Czech Republic and possible risks of social exclusion

Abstract

This bachelor's thesis focuses on Ukrainian youth in the Czech Republic and the potential risks of social exclusion they face. The aim of the thesis was to analyse the social risks encountered by this group and to evaluate the role of formal and non-formal education in the process of integration. The aim was achieved through qualitative research conducted in the form of semi-structured interviews with nine participansts aged 18–26. The collected data were analysed using thematic analysis with the application of open coding.

The theoretical part defines the basic concepts related to integration and social exclusion, introduces Berry's model of acculturation, and describes the factors influencing the integration process of Ukrainian youth in the Czech Republic. It also addresses the risks of social exclusion and the role of the state and institutions in supporting integration.

The findings indicate that the main risks of social exclusion include language barriers, social isolation, and difficulties in establishing social relationships, particularly in the initial phase of residence. Formal education plays an important role in the integration process by supporting language skills and social inclusion, while non-formal education and leisure activities contribute to building social relationships and a sense of belonging.

The main contribution of this thesis lies in capturing the experiences of Ukrainian youth in the current context and in linking identified risks with specific tools supporting integration, particularly in the areas of eduacation, language preparation, non-formal activities, and institutional support. It can be concluded that the aim of the thesis was fulfilled, and the results may be applied in the fields of social work, education, and integration activities.

Key words

Ukrainian youth; integration; acculturation; social exclusion; institutional support; risk factors; Czech Republic

OBSAH

ÚVOD **9**

1 Teoretické vymezení **10**

1.1 Berryho model akulturace 10

1.1.1 Integrace 11

1.1.2 Asimilace 12

1.1.3 Separace 12

1.1.4 Marginalizace 12

1.2 Faktory ovlivňující akulturaci a integraci ukrajinské mládeže v České republice 12

1.2.1 Role školy v procesu integrace a adaptace 13

1.2.2 Jazyková bariéra 13

1.2.3 Volnočasové aktivity a neformální prostředí 14

1.2.4 Sociální vztahy 14

2 Rizika sociálního vyloučení ukrajinské mládeže v České republice **15**

2.1 Sociální vyloučení 15

2.2 Vzdělávací rizika 17

2.3 Rizika sociální izolace 17

2.4 Ekonomická a pracovní rizika 18

2.4.1 Pracovní podmínky 19

2.4.2 Integrace na trhu práce 19

2.5 Psychosociální rizika 20

3 Podpora integrace ukrajinské mládeže v rámci integrační politiky v České republice **21**

3.1 Koncepční rámec integrace cizinců v České republice 21

3.2 Právní postavení osob s dočasnou ochranou v České republice 23

3.2.1 Právní rámec dočasné ochrany 23

3.2.2 Práva a povinnosti osob s dočasnou ochranou 24

3.3 Nástroje podpory integrace 25

3.3.1 Centra na podporu integrace cizinců (CPIC) ... 25
3.3.2 Správa uprchlických zařízení (SUZ) ... 26
3.3.3 Krajská asistenční centra pomoci Ukrajině (KACPU) ... 27
3.4 Institucionální reakce na rizika sociálního vyloučení ... 28
3.4.1 Reakce na jazykovou bariéru a orientaci ve společnosti ... 28
3.4.2 Reakce na kvalifikační nesoulad a vstup na trh práce ... 29
3.4.3 Podpora kontinuity vzdělávání u ukrajinské mládeže ... 29
3.5 Přechod ze vzdělávání na trh práce ... 30
4 Praktická část ... 32
4.1 Cíl práce ... 32
4.2 Výzkumné otázky ... 32
4.3 Metodika a design výzkumu ... 32
4.3.1 Charakteristika kvalitativního výzkumu ... 34
4.3.2 Výzkumný soubor ... 35
4.3.3 Výběr výzkumného souboru ... 35
4.3.4 Pozicionalita výzkumníka ... 36
4.3.5 Etika výzkumu ... 36
4.4 Způsob vyhodnocování dat ... 36
5 Výsledky ... 38
5.1 Základní charakteristika komunikačních partnerů ... 38
5.2 Kategorizace dat ... 39
5.2.1 Kategorie 1 – Jazyková bariéra ... 41
5.2.2 Kategorie 2 – Sociální izolace ... 42
5.2.3 Kategorie 3 – Předsudky ... 43
5.2.4 Kategorie 4 – Vzdělávání ... 44
5.2.5 Kategorie 5 – Strategie integrace ... 45
5.2.6 Faktory ovlivňující sociální integraci ukrajinské mládeže ... 46
5.3 Souhrn výsledků výzkumu ... 47

6 Diskuze **50**

6.1 Limity výzkumu 53

6.2 Doporučení pro praxi 53

7 Závěr **56**

Deklarace použití AI **57**

Seznam použité literatury **58**

Seznam tabulek **64**

Seznam obrázků **64**

Seznam zkratek **65**

Seznam příloh **66**

ÚVOD

Bakalářská práce se zaměřuje na téma „Ukrajinská mládež v České republice a možná rizika sociálního vyloučení“. Práce se orientuje především na ukrajinskou mládež žijící v České republice a na rizika sociálního vyloučení, kterým může tato skupina čelit. Cílem práce je analyzovat, jakým rizikům ukrajinská mládež v České republice čelí a jakou roli v procesu integrace hraje formální a neformální vzdělávání. Stanovené výzkumné otázky se zaměřují na vnímání rizik sociálního vyloučení, význam formálního vzdělávání a roli neformálního vzdělávání a volnočasových aktivit v procesu integrace.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí, a to z části teoretické a praktické. V teoretické části je popsán současný stav poznání dané problematiky a jsou zde vymezeny základní pojmy související s integrací a sociálním vyloučením. Součástí této části je také představení Berryho modelu akulturace a faktorů, které ovlivňují proces integrace ukrajinské mládeže. Ve druhé kapitole jsou popsána hlavní rizika sociálního vyloučení v oblasti vzdělávání, sociální izolace, ekonomického uplatnění a psychosociálních aspektů. Třetí kapitola se věnuje podpoře integrace v rámci integrační politiky České republiky, včetně legislativního rámce, nástrojů podpory a institucionálních opatření.

Praktická část obsahuje výsledky kvalitativního výzkumu zaměřeného na zkušenosti ukrajinské mládeže s procesem integrace v české společnosti. Výzkum byl realizován prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s devíti komunikačními partnery ve věku 18–26 let. Získaná data byla analyzována pomocí tematické analýzy s využitím otevřeného kódování. Praktická část se zaměřuje na identifikaci hlavních rizik sociálního vyloučení a faktorů, které ovlivňují proces sociálního začleňování.

Téma bakalářské práce bylo zvoleno, neboť je autorkou vnímáno jako mimořádně aktuální zejména v souvislosti s nárůstem migrace ukrajinských obyvatel do České republiky od roku 2022 v důsledku ruské invaze na Ukrajinu. Ukrajinská mládež zároveň představuje specifickou skupinu v přechodném období mezi vzděláváním a vstupem na trh práce, a zároveň čelí výzvám spojeným s adaptací na nové sociální a kulturní prostředí.

Tato bakalářská práce může přispět k hlubšímu porozumění zkušenostem ukrajinské mládeže a sloužit jako podklad pro odbornou praxi, zejména v oblasti vzdělávání, sociální práce a integračních aktivit.

1 Teoretické vymezení

Podle International Organization for Migration [IOM] (2017) je integrace procesem oboustranného a vzájemného přizpůsobování mezi migranty a hostitelskou společností, v němž jsou migranti začleňováni do sociálního, ekonomického, kulturního a politického života většinové společnosti. Tento přístup klade důraz na to, že úspěšná integrace není jednostranným přizpůsobováním migrantů, ale společným úsilím státu a migrantů.

Pokud je proces integrace úspěšný, posiluje sociální soudržnost, která vychází z podpory vzájemného respektu, předchází marginalizaci a přináší přínosy nejen migrantům, ale i hostitelské společnosti (IOM, 2017).

V praxi může proces integrace narážet na řadu překážek, které mohou vést k opačnému jevu, jímž je sociální exkluze. Podle Mareše (2006) představuje sociální exkluze proces, při kterém jsou jedinci zbaveni práv a možností participace na společenském životě, přičemž příčiny tohoto vyloučení nemusí mít tito jedinci pod vlastní kontrolou. Na proces integrace úzce navazuje akulturace, tedy proces kulturního a sociálního přizpůsobování jedince, který Berry (2017) popisuje ve svém modelu.

1.1 Berryho model akulturace

Berry (2017) vymezuje akulturaci jako dvojí proces kulturních a psychologických změn, ke kterému dochází v důsledku kontaktu mezi dvěma nebo více kulturními skupinami a jejich členy. Jde o vzájemný proces, v němž dochází ke změnám jak na úrovni skupin, tak na úrovni jednotlivců. Na kulturní úrovni se akulturace projevuje změnami fungování sociálních struktur, institucí a kulturních norem, zatímco na psychologické úrovni zahrnuje změny chování jednotlivců, například učení se novému jazyku, utváření mezikulturních postojů nebo proměny identity jedinců.

Berry (2017) dále v rámci svého modelu rozlišuje čtyři základní strategie akulturace: integraci, asimilaci, separaci a marginalizaci. Tyto strategie vycházejí z toho, zda si jedinec či skupina přeje zachovat původní kultury a zda usiluje o kontakt a zapojení do širší hostitelské společnosti. Tyto strategie tak představují základní rámec pro analýzu akulturačních procesů migrantů.

Obrázek 1: Berryho model akulturace

Zdroj: *Vlastní zpracování podle Berry (2017).*

1.1.1 Integrace

Berry (2017) uvádí, že integrace je akulturační strategie, která nastává tehdy, když jedinci usilují o zachování své původní kultury a současně se chtějí zapojit do vztahů s ostatními skupinami a participovat na životě širší společnosti. Jde o kombinaci dvou pozitivních orientací, a to udržení vlastní kulturní identity a otevřenosti vůči majoritní společnosti.

Integrace však není pouze jednostranným procesem, ale předpokládá vzájemnou otevřenost obou stran. Dominantní společnost musí být respektující, nediskriminační a otevřená kulturní rozmanitosti, včetně přizpůsobení institucí tak, aby byly dostupné různým skupinám.

Berry (2017) dále zdůrazňuje, že úspěšná integrace vyžaduje příznivé společenské podmínky, zejména nízkou míru předsudků a diskriminace, pozitivní vzájemné postoje mezi skupinami a existenci inkluzivních institucí. Výzkumné poznatky zároveň ukazují, že integrační strategie je často spojována s příznivou psychologickou a sociální adaptací, nižší mírou akulturačního stresu a lepším fungováním v každodenním životě.

1.1.2 Asimilace

Asimilace je akulturační strategie, při které jedinec neusiluje o udržení své původní kulturní identity a současně vyhledává kontakt s většinovou společností. Je typická snahou o splynutí s majoritou, což zahrnuje převzetí jazyka, hodnot, kulturních norem a životního stylu hostitelské společnosti (Berry, 2017).

1.1.3 Separace

Berry (2017) popisuje separaci jako strategii, při které si jedinci či skupiny přejí zachovat svou původní kulturu, zatímco se současně vyhýbají kontaktu s většinovou společností. Pro tuto strategii je typické posilování kulturní soudržnosti v rámci vlastní etnické skupiny.

U mladých migrantů může separace komplikovat navazování vztahů a kontaktů s vrstevníky a tím ztěžovat adaptaci ve školním prostředí. K separaci může docházet z různých důvodů, například v důsledku diskriminace, jazykové bariéry nebo nízké důvěry v hostitelskou společnost.

1.1.4 Marginalizace

Marginalizace je akulturační strategie, při níž je omezeno jak udržování původní kultury, tak navazování vztahů s většinovou společností (Berry, 2017). Autor uvádí, že k ní často dochází v situacích, kdy je kulturní kontinuita narušena vynucenou kulturní ztrátou a současně jsou vztahy s druhými oslabeny v důsledku exkluze, diskriminace nebo vysoké míry akulturačního stresu.

Z Berryho teorie vyplývá, že ukrajinská mládež vystavená marginalizaci může čelit zvýšenému riziku nejistoty ve své identitě, sociální izolaci a psychickým obtížím, což může ohrožovat především adaptaci ve školním a sociálním prostředí.

1.2 Faktory ovlivňující akulturaci a integraci ukrajinské mládeže v České republice

V návaznosti na představený model akulturace lze lépe analyzovat, jaké podmínky a faktory ovlivňují proces začleňování ukrajinské mládeže v České republice. Po roce 2022 se v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině začal do českého vzdělávacího systému a místních komunit začleňovat vysoký počet ukrajinských dětí a mladých lidí.

Následující část se zaměřuje na klíčové faktory ovlivňující proces akulturace a integrace ukrajinské mládeže v českém prostředí.

1.2.1 Role školy v procesu integrace a adaptace

Podle dostupných dat se do českého vzdělávacího systému po roce 2022 zapojilo vysoké množství ukrajinských žáků. České školy přitom sehrály zásadní roli při zajištění jejich základní adaptace. Integrace však neprobíhá ve všech věkových skupinách rovnoměrně a největší bariéry se objevují zejména u adolescentů a středoškoláků (PAQ Research, 2023b).

Česká školní inspekce (2022) uvádí, že české školy využívaly pro začleňování ukrajinských žáků citlivý a individuálně přizpůsobený přístup. Po úvodní adaptační fázi byli žáci zpravidla zařazováni do běžných tříd, přičemž délka této fáze se mezi jednotlivci lišila. V některých případech školy umožňovaly nástup do třídy ve dvojicích, což mohlo snižovat riziko stresu a pocit nejistoty. Výuka českého jazyka pokračovala i po zařazení do kmenové třídy a často probíhala až na úkor některých jiných předmětů.

Česká školní inspekce (2022) dále upozorňuje, že část ukrajinských žáků byla vystavena tlaku ze strany domovských škol, aby se vedle vzdělávání v české škole pravidelně účastnili distanční výuky vedené z Ukrajiny. Tato skutečnost se týkala přibližně 14 % ukrajinských žáků vzdělávaných v českých školách a v některých případech vedla vysoká časová náročnost této duální výuky až k odhlášení z české školy.

Zpráva České školní inspekce zároveň upozorňuje, že některá podpůrná opatření, například adaptační skupiny nebo oddělená výuka, mohou při dlouhodobém využívání vést spíše k segregaci než k integraci ukrajinských žáků. Pokud ukrajinští žáci zůstávají delší dobu v oddělených kolektivech, může to omezovat jejich kontakt s českými vrstevníky a zpomalovat proces sociální adaptace (Česká školní inspekce, 2022).

1.2.2 Jazyková bariéra

Český jazyk a jeho dostatečná znalost jsou označovány za jeden z významných faktorů ovlivňujících úspěšnost integrace. Podle České školní inspekce (2022) je jazyková podpora pro ukrajinskou mládež často kapacitně nedostatečná a časově omezená, což může vést k negativním vzdělávacím výsledkům, ale také ovlivňovat schopnost zapojit se do běžné komunikace s českými vrstevníky.

Jazyková bariéra se výrazněji projevuje u starších žáků, kteří vstupují do českého vzdělávacího systému v období, kdy je od nich očekávána vyšší míra samostatnosti a zvládání náročnějších studijních požadavků. Nedostatek znalosti českého jazyka může vést k frustraci, snížené motivaci ke vzdělávání a v krajním případě i k odchodu ze vzdělávacího systému (PAQ Research, 2023b).

1.2.3 Volnočasové aktivity a neformální prostředí

PAQ Research (2023b) uvádí, že významnou roli v procesu integrace hrají volnočasové aktivity a neformální vzdělávání. Tyto oblasti jsou důležité pro rozvoj jazykových dovedností a navazování mezikulturních vztahů. Zpráva současně upozorňuje, že ukrajinské děti a dospívající se do organizovaných volnočasových aktivit zapojují méně, než by bylo pro jejich začlenění žádoucí. Skupinových volnočasových aktivit se účastní pouze 38 % dětí.

Omezená účast na těchto aktivitách může zvyšovat riziko sociální izolace a uzavírání se do homogenních komunit. PAQ Research (2023b) dále doporučuje podporu nízkoprahových vzdělávacích a volnočasových služeb a zvýšenou pozornost adolescentům, kteří nejsou zapojeni do českých kolektivů, neboť právě u nich existuje zvýšené riziko dlouhodobého sociálního vyloučení.

1.2.4 Sociální vztahy

V teoretickém rámci integrace představují sociální vazby jeden ze základních ukazatelů úspěšného začlenění migrantů do společnosti. Integrace není omezena pouze na strukturální dimenze, jako je přístup ke vzdělávání nebo zaměstnání, ale zahrnuje také kvalitu sociálních kontaktů a míru zapojení do komunitního života. Slabé nebo omezené sociální vazby mohou signalizovat riziko dlouhodobé marginalizace a sociálního vyloučení, zejména u adolescentů, kteří se nacházejí v klíčovém období socializace (IOM, 2017).

Empirické výzkumy z českého prostředí ukazují, že oblast sociálních vztahů představuje jednu z nejslabších složek integrace ukrajinské mládeže. Hlaďo et al. (2023) ve studii zaměřené na adaptaci ukrajinských žáků v českých základních školách identifikovali výraznou etnickou segregaci vrstevnických vztahů. Ukrajinští žáci navazují sociální vztahy především mezi sebou, zatímco kontakt s českými vrstevníky zůstává omezený. Tento jev se objevuje i v situacích, kdy jsou žáci formálně začleňováni do školních tříd,

což poukazuje na rozdíl mezi institucionální integrací a skutečným sociálním začleněním (Hlaďo et al., 2023).

2 Rizika sociálního vyloučení ukrajinské mládeže v České republice

Tato kapitola se věnuje rizikům sociálního vyloučení, která mohou vznikat v situacích, kdy faktory ovlivňující proces akulturace a integrace nejsou dostatečně naplněny nebo selhávají.

2.1 Sociální vyloučení

„Sociální vyloučení je chápáno jako proces, při kterém jedinci nebo skupiny nemohou participovat na běžných aktivitách společnosti, přestože jsou jejími členy“ (Burchardt et al., 1999 cit. dle Musil & Müller, 2008, s. 322). Tento jev je v odborné literatuře vymezován jako širší strukturální problém, který nelze redukovat pouze na ekonomické znevýhodnění, ale zahrnuje i další dimenze, jako jsou vzdělávání, sociální vztahy, přístup ke službám či participace na společenském životě (Musil & Müller, 2008).

Sociální vyloučení je zároveň vymezováno jako proces, v němž dochází k vydělování jedinců i sociálních skupin ze společnosti, což je může zbavovat práv a povinností spojených s členstvím ve společnosti. V širším pojetí je pak sociální exkluze chápána jako nepřiznání základních občanských a sociálních práv, případně jako nedostatečný přístup k politickému a právnímu systému nezbytnému pro jejich uplatnění (Mareš, 2006). Autor dále popisuje změnu pohledu na chudobu, která již není chápána pouze jako nedostatek zdrojů, ale spíše jako problém nedostatečné participace, integrace jedince do společnosti a oslabení sociálních vazeb.

S tímto procesem úzce souvisí fenomén stereotypů a předsudků, které mohou přispívat k sociálnímu odstupu mezi jednotlivými skupinami. Pickering (2001) uvádí, že stereotypy představují rigidní a zjednodušené způsoby vnímání druhých, kdy jsou jedinci redukováni na určitou charakteristiku spojenou s kategorií, do které jsou zařazeni, a nejsou vnímáni jako individuální osobnosti. Dochází tak k zobecňování vlastností celé skupiny, což může vést k jejich zkreslenému hodnocení. Stereotypy zároveň vytvářejí symbolické hranice mezi „námi“ a „těmi druhými“, čímž přispívají k procesu sociálního vyloučení.

Pickering (2001) dále upozorňuje, že stereotypy mohou přispívat k udržování existujících sociálních nerovností, jelikož legitimizují rozdílné postavení jednotlivých skupin ve společnosti. Na rozdíl od běžných kognitivních schémat, která lze na základě zkušeností flexibilně měnit, jsou stereotypy rigidní a mají tendenci fixovat určité představy o druhých jako neměnné. Tím mohou bránit otevřenému a individuálnímu vnímání jedince a přispívat k vzniku sociálních bariér mezi majoritní společností a minoritními skupinami.

V evropském kontextu je problematika sociálního vyloučení mládeže spojena zejména s omezeným přístupem k příležitostem, zhoršenými životními podmínkami a nižší mírou společenské účasti (European Commission/EACEA/Eurydice, 2013).

Eurostat (2025c) uvádí, že mladí ve věku 15–29 let představují v rámci Evropské unie skupinu, u které je sledováno riziko ohrožení chudobou a sociálním vyloučením prostřednictvím indikátoru AROPE, který zahrnuje příjmovou chudobu, materiální a sociální deprivaci a velmi nízkou pracovní intenzitu. V roce 2024 bylo v EU tímto rizikem ohroženo 24,1 % mladých ve věku 15–29 let.

V případě mládeže s migrační zkušeností mohou být rizika sociálního vyloučení dále prohloubena jazykovými bariérami a náročnější adaptací na nové vzdělávací a sociální prostředí (OECD, 2018). Evropská komise (2018) dále upozorňuje, že mladí lidé patří mezi hlavní skupiny, které jsou v období přechodu mezi vzděláváním, zaměstnáním a samostatným životem ohroženy různými formami sociálního vyloučení. Tento stav lze zároveň chápat jako součást širšího procesu sociálního vyloučení, který se může projevovat oslabením sociálních vazeb a omezenou participací na společenském životě (Mareš, 2006).

V kontextu ukrajinské mládeže žijící na území České republiky lze sociální vyloučení chápat jako proces, který se může projevovat omezenou participací ve školním prostředí, slabšími vazbami na majoritní společnost a ztíženým přístupem k běžným společenským příležitostem, a to i v situaci, kdy je mládež formálně začleněna do vzdělávacího systému (OECD, 2018). Česká školní inspekce (2022) uvádí, že jazyková bariéra je nejčastější překážkou plnohodnotného zapojení žáků do výuky. PAQ Research (2023b) zároveň upozorňuje, že zejména adolescenti čelí vyššímu riziku přerušení vzdělávání nebo omezenému zapojení do mimoškolních aktivit, což může ovlivňovat jejich sociální vazby a míru participace. Hlaďo et al. (2023) dále ukazují, že formální zařazení do třídního

kolektivu nemusí automaticky znamenat sociální přijetí a plnohodnotné začlenění do majoritní společnosti.

2.2 Vzdělávací rizika

K významným vzdělávacím rizikům patří nedostatečné zvládání vyučovacího jazyka, které ovlivňuje přístup žáků-cizinců k učivu, ale současně i jejich postavení ve třídním kolektivu. Kostelecká et al. (2019) uvádí, že zvládání jazyka hostitelské země představuje jeden z klíčových faktorů úspěšné integrace. Jejich zjištění zároveň ukazují, že lepší úroveň porozumění, čtení a celkového zvládání českého jazyka souvisí s lepšími vztahy se spolužáky.

Prokopová et al. (2024) upozorňují, že děti a mladí lidé s odlišným mateřským jazykem mohou současně čelit kulturnímu šoku, ztrátě motivace ke studiu, frustraci a zvýšené míře osamělosti. Obtížnou situaci této skupiny může dále prohlubovat i to, že rodiče nemusejí být dětem dostatečnou oporou z důvodu jazykové bariéry a omezené orientace v českém školním prostředí.

Výzkum Sociologického ústavu AV ČR se zaměřuje na žáky s nedostatečnou znalostí češtiny a na omezené kapacity jazykové podpory. Mikešová (2024) upozorňuje na nedostatek pedagogických pracovníků zajišťujících výuku českého jazyka i na vysoké nároky, které jsou kladeny na učitele, kteří pro tuto výuku nejsou odborně připraveni. Z výzkumu dále vyplývá, že jazykovou podporu potřebuje značná část žáků s nedostatečnou znalostí jazyka. Podle výzkumu 2069 žáků potřebuje intenzivní podporu, 5 564 střední podporu a 6 603 žáků občasnou pomoc, především v odborných předmětech (Mikešová, 2024). Výzkum zároveň ukazuje, že vzdělávací rizika dětí a mládeže s migrační zkušeností nesouvisejí pouze s jazykovou bariérou, ale také s podmínkami a kapacitami, které český vzdělávací systém nabízí (Mikešová, 2024).

2.3 Rizika sociální izolace

Vznik nových vztahů mezi ukrajinskou mládeží a majoritní společností hraje významnou roli ve vzdělávání, zejména v oblasti naplňování potřeb komunikace a utváření vazeb v novém místu bydliště (Česká školní inspekce, 2022).

Kerusauskaite et al. (2023) zdůrazňují důležitost mimoškolních aktivit jako prostoru pro vytváření nových příležitostí k setkávání ukrajinských a českých vrstevníků, které mohou

přispívat k budování důvěry a vzájemných vztahů. Tyto aktivity mohou současně podporovat duševní i fyzické zdraví mladých migrantů, neboť jsou podle zprávy zvláště náchylní ke zvýšenému riziku sociální izolace a zhoršené psychické pohody, pokud se nezapojují do volnočasových aktivit. Zpráva dále upozorňuje na roli sociálních médií, která umožňují šíření dezinformací a vytváření informačních bublin, které mohou posilovat zaujatost vůči ukrajinské komunitě a prohlubovat sociální distanci (Kerusauskaite et al., 2023).

Sociometrické šetření ve studii Hlaďo et al. (2023) ukázalo, že sociální adaptace ukrajinských žáků v českých kolektivech je výrazně nižší než u majoritní skupiny. Ukrajinští žáci jsou v třídních kolektivech považováni za méně oblíbené a zájem o přátelství s nimi vyjadřuje o 19 % méně spolužáků než v případě českých žáků. Z analýzy dále vyplývá, že míra segregace narůstá s vyšším počtem ukrajinských žáků ve třídě (Hlaďo et al., 2023).

Tato zjištění ukazují na důležitost sociálních vazeb jako součásti integračního procesu. IOM (2017) v této souvislosti upozorňuje, že dlouhodobá segregace migrantů může omezovat jejich účast na sociálním, politickém a kulturním životě komunity a současně oslabovat sociální soudržnost. Dokument zároveň uvádí, že diskriminace ve veřejných institucích a xenofobní postoje ze strany majoritní společnosti mohou přispívat ke vzniku sociální izolace migrantů (IOM, 2017).

2.4 Ekonomická a pracovní rizika

PAQ Research (2023a) ve své zprávě uvádí, že významná část kvalifikovaných Ukrajinců v České republice není schopna plně využít svůj odborný potenciál a až dvě třetiny z nich pracují pod úrovní své kvalifikace. Analýza zároveň identifikuje jazykovou bariéru jako jeden ze zásadních faktorů, který omezuje jejich pracovní uplatnění.

V evropském kontextu představují mladí lidé ve věku 15–29 let skupinu ohroženou chudobou a sociálním vyloučením. Eurostat (2025c) uvádí, že v roce 2024 bylo v Evropské unii ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením 24,1 % mladých lidí, což představovalo přibližně 17,3 milionu osob. Nejvyšší míra ohrožení byla zaznamenána u věkové skupiny 15–19 let, a to zejména v oblasti materiální deprivace a rizika chudoby.

2.4.1 Pracovní podmínky

Pracovní podmínky ukrajinských uprchlíků byly ve výzkumu zkoumány z hlediska náročnosti práce, finanční zátěže, míry stability zaměstnání a úrovně sociální a právní ochrany (Spurný & Tabery, 2025).

Výzkum ukazuje, že více než 56 % respondentů pracuje i o víkendech nebo v pozdějších večerních hodinách. Přibližně 32 % respondentů uvedlo, že pobírá nižší mzdu než čeští pracovníci na stejné pozici, a 28 % respondentů uvedlo nutnost vykonávat více zaměstnání současně, aby se uživili.

Další problematické faktory se ve výzkumu objevují s nižší četností, přesto stále představují významné riziko. Přibližně jedna šestina uvedla, že se o práci dozvídá pouze krátce dopředu nebo pracuje ve velmi náročných podmínkách, například v extrémní zimě, teple či znečištěném prostředí. Dalších 13 % respondentů uvedlo, že za ně zaměstnavatel nehradí zdravotní pojištění a 11 % respondentů uvedlo, že nemá nárok na dovolenou. Méně často se objevovala také práce přes neoficiálního zprostředkovatele či opožděné vyplacení mzdy (Spurný & Tabery, 2025).

Z hlediska vývoje zpráva uvádí, že oproti roku 2023 došlo pouze k velmi mírnému zlepšení v dimenzích finančního stresu, nestability práce a nedostatku právní či sociální ochrany. V roce 2024 se však tyto podmínky dále výrazně nezlepšovaly a spíše kolísaly, přičemž v dimenzi náročnosti práce bylo zaznamenáno mírné zhoršení (Spurný & Tabery, 2025). Náročné pracovní podmínky se podle zprávy týkaly především mladších uprchlíků ve věkové kategorii 18–35 let, osob pracujících v dělnických profesích a pracovníků s horší jazykovou vybaveností. Výsledky zároveň ukazují, že zhruba 34 % žen uvedlo, že musí vykonávat více zaměstnání za účelem finančního zajištění oproti 17 % mužů (Spurný & Tabery, 2025).

2.4.2 Integrace na trhu práce

V rámci osmé vlny byla integrace na trhu práce ve výzkumu Hlas Ukrajinců sledována v rámci etnické ekonomiky, tedy zjišťováním, zda zaměstnavatelé nebo zaměstnanci jsou stejného etnického původu (Spurný & Tabery, 2025).

Výsledky ukazují, že přibližně desetina ukrajinských uprchlíků pracujících v České republice má na pracovišti téměř všechny kolegy Ukrajince, více než dvě pětiny mají

téměř výhradně ukrajinské kolegy. Naopak 23 % respondentů uvedlo, že má jen malé množství ukrajinských kolegů, a dalších 23 % uvedlo, že nemá téměř žádné. Respondenti s pokročilou znalostí českého jazyka častěji uváděli, že mají ukrajinských kolegů málo nebo téměř žádné, zatímco respondenti se základní znalostí češtiny častěji působí v etnicky homogennějším pracovním prostředí (Spurný & Tabery, 2025). Tato zjištění lze zasadit do širšího kontextu strukturální integrace, která zahrnuje přístup k pracovním příležitostem a postavení migrantů na trhu práce (Rákoczyová & Trbola, 2009). Fedyuk a Kindler (2016) zároveň upozorňují, že ukrajinští migranti v evropských zemích bývají často soustředěni v nižších segmentech trhu práce.

Na základě uvedených zjištění lze předpokládat, že u mládeže ve věku 18–26 let může práce v etnicky homogenním prostředí snižovat příležitosti k rozvoji češtiny a navazování širších sociálních vazeb, což může nepřímo posilovat sociální distanci.

2.5 Psychosociální rizika

IOM (2017) uvádí, že migranti mohou v souvislosti s migračním procesem čelit mnoha výzvám, které mohou negativně ovlivňovat jejich zdraví a psychosociální pohodu. Některé integrační politiky mohou nepřímo zvyšovat psychosociální zátěž migrantů, pokud přenášejí hlavní odpovědnost integrace na jednotlivce. V praxi se to může projevovat například vysokými jazykovými požadavky pro určité skupiny migrantů, aniž by byla zajištěna dostatečná podpora ze strany státu. Migranti mohou čelit vysokým finančním nákladům na jazykové kurzy nebo obtížím při zajištění péče o děti.

Výzkumy PAQ Research (2022) uvádějí, že až 42 % dospělých ukrajinských uprchlíků má příznaky středně těžké deprese a dalších 14 % vykazuje známky těžké deprese. Pro srovnání, v roce 2022 se v České republice příznaky středně těžké či těžké deprese vyskytovaly u 8 % populace. Od počátku válečného konfliktu na Ukrajině je tedy výskyt depresivních symptomů více než pětkrát častější. Tyto obtíže mohou být spojeny s reakcí na trauma spojené s válkou a nucenou migrací. V této souvislosti je zmiňována posttraumatická stresová porucha (PTSD), která je způsobena dlouhodobým vystavením traumatickým událostem. Tento typ psychické zátěže může být typický pro migranty prchající před válečným konfliktem (PAQ Research, 2022).

Česká školní inspekce (2022) zdůrazňuje, že psychosociální rizika mohou souviset i s obtížnou adaptací v novém prostředí. Nedostatečná znalost českého jazyka může

negativně ovlivnit školní úspěšnost ukrajinských žáků, ale také jejich well-being (psychickou pohodu) a ochotu začleňovat se do kolektivu.

3 Podpora integrace ukrajinské mládeže v rámci integrační politiky v České republice

Tato kapitola navazuje na předchozí část práce, v níž byla popsána hlavní rizika sociálního vyloučení ukrajinské mládeže v České republice. Jejím cílem není pouze představit jednotlivé instituce a nástroje podpory, ale zejména ukázat, jakým způsobem tyto mechanismy reagují na konkrétní bariéry integrace. Institucionální podpora je v tomto smyslu chápána jako významný stabilizační faktor, který může snižovat riziko sociálního vyloučení a posilovat sociální začlenění ukrajinské mládeže.

3.1 Koncepční rámec integrace cizinců v České republice

Pojem integrace je v této práci definován v teoretické části (viz kapitola 1.1.1). V následující kapitole je integrace chápána z hlediska veřejné politiky a institucionální praxe.

Dokument *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu 2025*, vydaný Ministerstvem vnitra České republiky, upřesňuje priority integrační politiky. Tento strategický dokument vymezuje základní směry integrační politiky České republiky a stanovuje klíčové oblasti, na které je zaměřena podpora integrace cizinců. Dokument identifikuje pět klíčových oblastí integrace: znalost českého jazyka, ekonomickou a sociální soběstačnost, sociokulturní orientaci ve společnosti, vztahy mezi komunitami a princip postupného nabývání práv cizinců (Ministerstvo vnitra, 2025).

Postavení osob z Ukrajiny s dočasnou ochranou je v českém prostředí součástí širšího legislativního rámce, který reaguje na mimořádnou migrační situaci po roce 2022. Konkrétní právní úprava tohoto postavení je rozpracována v následující kapitole.

PAQ Research (2023a) uvádí, že ekonomická aktivita osob s dočasnou ochranou v českém prostředí byla poměrně vysoká, přičemž jejich pracovní uplatnění je především koncentrováno v méně kvalifikovaných profesích. Jelínková et al. (2023) uvádějí, že podpora byla zaměřena i na oblast bydlení, v níž mohli ubytovatelé čerpat příspěvek pro

solidární domácnost. Současně byla vytvořena infrastruktura podpůrných služeb, která reagovala na potřeby nově příchozích migrantů.

V každém kraji byla zřízena tzv. Krajská asistenční centra pomoci Ukrajině (KACPU), která zajišťovala podporu při vyřizování pobytového oprávnění, zdravotního pojištění a zároveň poskytovala informace o ubytování a možnostech pracovního uplatnění (Jelínková et al., 2023).

Dokument *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu 2025* uvádí, že integrace probíhá na úrovni přímého každodenního soužití cizinců s majoritou, tedy v místě bydliště, zaměstnání a vzdělávání. Zásadní roli zde hraje kvalita sociálních vztahů a četnost vzájemných kontaktů, které významně ovlivňují úspěšnost integračního procesu. Z tohoto důvodu je důležitá podpora lokálních iniciativ a občanské společnosti (Ministerstvo vnitra České republiky, 2025).

Významným nástrojem integrace na lokální úrovni jsou projekty obcí financované ze státních dotací, jejichž cílem je poskytnout samosprávám impuls k vytvoření vlastních integračních strategií. Tyto projekty jsou realizovány ve spolupráci s dalšími aktéry, jako jsou integrační centra, nestátní neziskové organizace, školy, mateřská a rodičovská centra nebo kluby. Dokument zároveň uvádí, že projekty mohou být zaměřeny i na specifické nebo zranitelné skupiny cizinců (Ministerstvo vnitra České republiky, 2025).

Na krajské úrovni je klíčovým nástrojem podpory integrace síť osmnácti integračních center, která působí ve všech krajích České republiky. Tato centra poskytují široké spektrum služeb, které se zaměřují na cizince, majoritní společnost i orgány veřejné správy. Patří mezi ně kurzy češtiny, sociální a právní poradenství nebo sociokulturní kurzy (Ministerstvo vnitra České republiky, 2025).

Výzkumy PAQ Research (2023b) uvádějí, že dlouhodobá integrace osob s dočasnou ochranou je spojena především s jazykovou vybaveností, stabilním zaměstnáním a právní jistotou. Tyto faktory lze považovat za klíčové determinanty úspěšného začlenění osob s migrační zkušeností do české společnosti.

3.2 Právní postavení osob s dočasnou ochranou v České republice

3.2.1 Právní rámec dočasné ochrany

Dle (Zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, 2022) (dále jen „zákon o dočasné ochraně“) je právní postavení ukrajinských uprchlíků v České republice upraveno jako zvláštní právní režim reagující na mimořádnou situaci.

Dle § 1 odst. 2 zákona o dočasné ochraně: „Ustanovení tohoto zákona se použijí přednostně před ustanoveními jiných právních předpisů, nestanoví-li tento zákon jinak.“ Toto ustanovení vyjadřuje prioritu tohoto zákona vůči ostatním právním předpisům v případě řešení situace osob s dočasnou ochranou.

Dle § 2 zákona o dočasné ochraně: „Dočasnou ochranou se rozumí oprávnění k pobytu na území České republiky podle zákona o dočasné ochraně cizinců za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky v návaznosti na rozhodnutí Rady Evropské unie“

Dle § 3 zákona o dočasné ochraně: „Ministerstvo vnitra nebo Policie České republiky uděluje dočasnou ochranu cizincům, na které se povinně vztahuje rozhodnutí Rady Evropské unie.“ Toto ustanovení určuje okruh osob, kterým lze dočasnou ochranu přiznat.

Z hlediska právního postavení je významné ustanovení § 4 odst. 4 zákona o dočasné ochraně, dle něhož: „Osoba s udělenou dočasnou ochranou podle tohoto zákona považuje za držitele víza k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky.“ Toto ustanovení specifikuje právní status těchto osob v rámci pobytového režimu.

Další významnou oblast představují povinnosti spojené s pobytem na území České republiky. Dle § 6 zákona o dočasné ochraně je cizinec, kterému byla udělena dočasná ochrana, povinen hlásit změnu místa pobytu Ministerstvu vnitra do 3 pracovních dnů ode dne této změny, pokud má trvat déle než 15 dnů. Toto ustanovení zdůrazňuje administrativní povinnosti osob s dočasnou ochranou a jejich odpovědnost ve vztahu k pobytovému režimu.

Z hlediska ukrajinské mládeže je zásadní ustanovení § 7 zákona o dočasné ochraně, dle něhož: „Za nezaopatřenou osobu se považuje i osoba s dočasnou ochranou, která se soustavně připravuje na budoucí povolání, a to nejdéle do 26 let.“ Toto ustanovení má

význam zejména pro oblast sociálního zabezpečení a vzdělávání mladých osob, jelikož vymezuje jejich status nezaopatřenosti v návaznosti na věk a vzdělávání.

Z uvedených ustanovení vyplývá, že právní rámec dočasné ochrany upravuje nejen podmínky pobytu, ale také základní práva a povinnosti osob s tímto statusem. Vedle práv je kladen důraz i na plnění povinností, zejména v oblasti administrativních úkonů spojených s pobytem na území České republiky.

Uvedená ustanovení vymezují základní právní rámec pobytu ukrajinské mládeže v České republice a určují jejich právní postavení v kontextu migrační situace.

3.2.2 Práva a povinnosti osob s dočasnou ochranou

V oblasti vzdělávání upravuje postavení těchto osob (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, 2004) (dále jen „školský zákon“). Školský zákon vymezuje podmínky vzdělávání osob pobývajících na území České republiky a jejich přístup ke vzdělávání.

Dle § 36 odst. 1 školského zákona je stanoveno, že: „Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků.“ Toto ustanovení zakládá povinnost účasti na základním vzdělávání a zajišťuje rovný přístup ke vzdělávání pro všechny děti pobývající na území České republiky.

Dále § 20 odst. 2 školského zákona uvádí, že: „Osobám, které nejsou státními občany České republiky, se při vzdělávání poskytuje podpora při osvojování českého jazyka, pokud je to nezbytné pro jejich vzdělávání.“ Toto ustanovení zdůrazňuje význam jazykové podpory jako klíčového nástroje integrace ve vzdělávacím procesu.

Dle § 7 odst. 2 zákona o dočasné ochraně: „Osoba s dočasnou ochranou se považuje pro účely veřejného zdravotního pojištění za pojištěnce.“ Uvedené ustanovení zajišťuje přístup ke zdravotní péči a představuje důležitý stabilizační prvek v procesu integrace.

V oblasti pracovního uplatnění je relevantní (Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, 2004) (dále jen „zákon o zaměstnanosti“). Dle § 98 zákona o zaměstnanosti: „Povolení k zaměstnání, zaměstnanecká karta, karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance nebo modrá karta se podle tohoto zákona nevyžaduje k zaměstnání nebo k výkonu práce cizince, který splňuje podmínky stanovené tímto ustanovením.“ Toto ustanovení vymezuje okruh cizinců, u nichž není vyžadováno povolení k zaměstnání. V praxi jsou

mezi tyto osoby řazeni také držitelé dočasné ochrany, kterým je umožněn volný přístup na trh práce.

V oblasti sociálního zabezpečení upravuje podporu osob s dočasnou ochranou (Zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny, 2022). Dle § 2 odst. 1 tohoto zákona: „Osobě s dočasnou ochranou lze poskytnout humanitární dávku k zajištění základních životních potřeb.“ Toto ustanovení zakládá nárok na humanitární dávku, která slouží jako základní forma sociální podpory v počáteční fázi pobytu a přispívá ke stabilizaci životní situace těchto osob.

3.3 Nástroje podpory integrace

Z hlediska sociálního začleňování ukrajinské mládeže mají tyto nástroje význam především v tom, že pomáhají snižovat nejčastější integrační bariéry identifikované v předchozí kapitole této práce. Jazykové kurzy a sociokulturní orientace reagují na jazykovou bariéru a nejistotu v novém prostředí, zatímco sociální a právní poradenství může přispívat ke stabilizaci životní situace a lepší orientaci ve vzdělávacím i pracovním systému.

Tato zjištění odpovídají také koncepčnímu dokumentu integrační politiky České republiky, který zdůrazňuje potřebu systematické podpory zranitelných skupin cizinců, mezi které patří i děti a mládež. Dokument Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu dále uvádí, že zvýšená pozornost je věnována především rodinám cizinců, přičemž důraz je kladen zejména na výuku českého jazyka a sociokulturní orientaci ve společnosti (Ministerstvo vnitra České republiky, 2025).

Mezi konkrétní nástroje podpory patří také adaptačně-integrační kurzy určené pro nově příchozí cizince. Ministerstvo vnitra České republiky (2025) v rámci dotačních programů zajišťuje průběžnou odbornou přípravu lektorů a tlumočníků, aktualizaci a překlady informačních materiálů do různých jazyků podle aktuální potřeby a zároveň podporuje informovanost cizinců o možnostech tísňové komunikace se složkami integrovaného záchranného systému.

3.3.1 Centra na podporu integrace cizinců (CPIC)

Centra na podporu integrace cizinců (CPIC) tvoří komplexní síť institucí působících ve všech krajích České republiky. Činnost těchto center je zaměřena na realizaci integrační

politiky ve vztahu k cílové skupině osob, které legálně pobývají na území České republiky, a osobám s udělenou mezinárodní ochranou, tedy azylantům a osobám požívajícím doplňkové ochrany (Centra na podporu integrace cizinců, 2023).

Čtrnáct center v deseti krajích provozuje Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, zatímco další centra jsou zřizována jinými subjekty, jako například krajskými úřady nebo neziskovými organizacemi. Působnost center není omezena pouze na krajská města, ale vztahuje se na celé území daného kraje (Centra na podporu integrace cizinců, 2023). CPIC poskytují široké spektrum integračních služeb, jejichž konkrétní podoba se přizpůsobuje regionálním potřebám. Mezi základní služby patří zejména sociální a právní poradenství, kurzy českého jazyka, sociokulturní kurzy a organizace komunitních aktivit. Nejčastěji řešenými oblastmi jsou pobytová problematika, zaměstnání, bydlení, zdravotní pojištění a vzdělávání.

Zvláštní pozornost je věnována také dětem a mládeži z ukrajinských rodin, a to například ve spolupráci s organizací UNICEF. Výroční zpráva za rok 2023 uvádí příklad mladého klienta z Ukrajiny, který využil základní i intenzivní kurz českého jazyka a sociokulturní kurz zaměřený na přípravu na přijímací řízení. Po přijetí na střední školu se následně zapojil do projektu UNICEF, kde působí jako tzv. focal point pro ukrajinskou mládež ve věku 15+ (Centra na podporu integrace cizinců, 2023).

Ve vztahu k ukrajinské mládeži lze CPIC chápat jako instituci, která reaguje na více dimenzí sociálního vyloučení současně. Kurzy českého jazyka pomáhají snižovat jazykovou bariéru, sociokulturní kurzy podporují orientaci v české společnosti a komunitní aktivity vytvářejí prostor pro navazování sociálních kontaktů. Právě tato kombinace vzdělávací, poradenské a komunitní podpory činí z CPIC významný nástroj prevence sociální izolace a oslabené participace.

3.3.2 Správa uprchlických zařízení (SUZ)

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra (SUZ MV) je organizační složkou státu a účetní jednotkou, vůči níž Ministerstvo vnitra České republiky vykonává zřizovatelské funkce. Byla zřízena za účelem správy a provozu azylových zařízení Ministerstva vnitra a je příslušná k hospodaření s majetkem státu v těchto zařízeních (Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, 2002). Zároveň zajišťuje provoz zařízení spojených

s přijímáním a pobytem žadatelů o mezinárodní ochranu a poskytuje související služby cílovým skupinám cizinců.

SUZ MV dále spolupracuje s Mezinárodní organizací pro migraci na realizaci projektu Mosty k integraci, jehož cílem je podpora kvalifikovaného zaměstnávání a zvýšení soběstačnosti držitelů dočasné ochrany. Projekt je zaměřen především na individuální poradenství v oblasti uznávání vzdělání, rekvalifikací a kariérního poradenství. Součástí projektu je také spolupráce s regionálními kontaktními pracovišti Úřadu práce ČR a distribuce informačních materiálů v ukrajinském jazyce prostřednictvím CPIC, která jsou v pravidelném kontaktu s osobami s dočasnou ochranou (Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, 2025).

V kontextu integrace mládeže ve věku 18–26 let má podpora SUZ význam zejména v oblasti přechodu ze vzdělávání na trh práce. Kariérní poradenství, pomoc s uznáváním vzdělání a spolupráce s dalšími institucemi mohou snižovat riziko kvalifikačního nesouladu a zprostředkovávat přístup k vhodnějším formám pracovního uplatnění. Tím SUZ reaguje na jednu z významných strukturálních bariér integrace, kterou představuje práce pod úrovní dosažené kvalifikace.

3.3.3 Krajská asistenční centra pomoci Ukrajině (KACPU)

Krajská asistenční centra pomoci Ukrajině (KACPU) představovala po roce 2022 základní kontaktní místo pro nově příchozí osoby z Ukrajiny, kde bylo možné vyřídit klíčové administrativní úkony spojené s udělením dočasné ochrany a získat základní informace bezprostředně po příjezdu. Tato centra sehrála významnou roli zejména v počáteční fázi uprchlické krize, kdy umožňovala rychlou orientaci v právním a institucionálním systému České republiky (Ministerstvo vnitra České republiky, 2023).

Od 1. dubna 2023 přešla koordinace aktivit KACPU pod Ministerstvo vnitra České republiky. Centra jsou nadále provozována na krajské úrovni, přičemž fungování a rozsah poskytovaných služeb se mohou v jednotlivých regionech lišit a průběžně přizpůsobovat aktuální situaci (Ministerstvo vnitra České republiky, 2023).

Přestože KACPU plnila především roli krizového a administrativního kontaktního místa v počáteční fázi příchodu, jejich význam nelze redukovat pouze na formální vyřízení pobytového statusu. Pro nově příchozí osoby představovala první orientační bod

v českém institucionálním systému, čímž mohla přispět ke snížení nejistoty, dezorientace a počáteční sociální zranitelnosti.

3.4 Institucionální reakce na rizika sociálního vyloučení

3.4.1 Reakce na jazykovou bariéru a orientaci ve společnosti

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) ve spolupráci s Národním pedagogickým institutem České republiky připravilo metodické materiály a podpůrné programy zaměřené na výuku českého jazyka jako druhého jazyka. Byly vytvořeny specializované učební materiály, které mohou využít starší žáci, studenti středních škol i dospělí. Tyto materiály jsou zaměřeny na rozvoj komunikačních dovedností v běžných životních situacích a podporují orientaci v každodenním prostředí (Národní pedagogický institut České republiky, n. d.).

MŠMT zároveň dlouhodobě podporuje jazykovou přípravu ve školách a zachovává systém bezplatné jazykové přípravy pro děti s dočasnou ochranou v rozsahu až 400 hodin ročně. Tato podpora je realizována prostřednictvím krajských úřadů a probíhá přímo ve školách podle jednotné metodiky schválené MŠMT.

Ve druhém pololetí roku 2025 poskytlo ministerstvo školám příspěvek ve výši 5 062 Kč na dítě s dočasnou ochranou, přičemž prostředky byly využívány na personální posílení, adaptační činnost, pomůcky, tlumočení nebo metodickou podporu. Od ledna 2026 byla podpora nově nastavena prostřednictvím principu indexace škol, který umožňuje zohlednit jazykovou a sociální náročnost vzdělávacího prostředí přímo ve financování škol (MŠMT, 2025).

Metodickou a praktickou podporu školám zajišťuje Národní pedagogický institut ČR, který poskytuje vzdělávání pedagogických pracovníků, metodické materiály a služby adaptačních koordinátorů. Ti pomáhají nově příchozím žákům při nástupu do školy a usnadňují jejich začlenění do školního kolektivu.

V terénu zároveň působí mobilní týmy MŠMT ve spolupráci s organizací UNICEF, které se zaměřují na problematiku segregace, podporu duševního zdraví a kariérové poradenství (MŠMT, 2025).

3.4.2 Reakce na kvalifikační nesoulad a vstup na trh práce

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2024) uvádí, že osoby s dočasnou ochranou jsou pro účely zaměstnanosti považovány za cizince s povoleným trvalým pobytem, což jim umožňuje volný přístup na trh práce a možnost vstupu do evidence uchazečů o zaměstnání či do evidence zájemců o zaměstnání. Toto opatření má umožnit rychlé pracovní zapojení a tím snížit riziko ekonomické nestability osob s dočasnou ochranou.

Významnou roli při podpoře cizinců při vstupu na trh práce plní Úřad práce České republiky (2024). Ten poskytuje osobám s dočasnou ochranou pomoc při hledání a zprostředkování zaměstnání, zařazení do kurzů českého jazyka a informace o možnostech rekvalifikace.

Centra na podporu integrace cizinců (2023) ve výroční zprávě uvádějí, že klienti v jednotlivých krajích často řeší problémy spojené se zaměstnáním, změnou zaměstnavatele, registrací na Úřadu práce a dalšími otázkami souvisejícími s dočasnou ochranou.

V Moravskoslezském kraji CPIC upozorňuje na častou problematiku uprchlíků s legislativou Lex Ukrajina, včetně zaměstnání, registrace na Úřadu práce a sociálních dávek. V dalších regionech je častým problémem také nelegální zaměstnávání a pracovní zneužívání, což ukazuje, že institucionální podpora je zaměřena i na ochranu cizinců v pracovněprávní oblasti (Centra na podporu integrace cizinců, 2023).

3.4.3 Podpora kontinuity vzdělávání u ukrajinské mládeže

Podle dat Ministerstva vnitra České republiky (2023) se k 1. dubnu 2023 nacházelo na území České republiky přibližně 325 tisíc osob s dočasnou ochranou. Většina z nich byla v produktivním věku, přičemž významnou část tvořily také děti.

Výzkum PAQ Research (2023b) současně ukazuje, že přibližně 31 % mladých uprchlíků vysokou školu nestuduje, přestože by o studium měli zájem. Potenciální zájem by mohlo mít kolem 13 500 osob v této věkové kategorii (PAQ Research, 2023b). Z praxe škol vyplývá, že integrace ukrajinských žáků do vzdělávacího systému je spojena s řadou výzev, mezi které patří především jazyková bariéra a nedostatek speciálních pedagogů. Česká školní inspekce uvádí, že školy při integraci ukrajinských žáků využívají různé

podpůrné nástroje, jako například intenzivní jazykové kurzy pro ukrajinské žáky (Česká školní inspekce, 2022).

Oficiální platforma Study in Czechia (n.d.) uvádí, že české vysoké školy nabízejí studentům z Ukrajiny stipendia, krátkodobé programy, jazykové kurzy a další formy podpory, které mohou usnadnit pokračování ve studiu v českém prostředí.

3.5 Přechod ze vzdělávání na trh práce

Osoby ve věku 18–26 let se nacházejí v přechodném období mezi vzděláváním a zaměstnáním. Toto věkové období je často spojováno se studiem na vyšší sekundární nebo terciární úrovni vzdělávání a zároveň s prvním vstupem na trh práce.

Část mladých lidí v této věkové skupině se však nenachází ani ve vzdělávání, ani v zaměstnání, ani v odborné přípravě, což je označováno jako status NEET (Not in Education, Employment or Training) (OECD, 2025). Míra NEET může být důsledkem omezených pracovních příležitostí, ekonomických podmínek či nesouladu mezi dovednostmi mladých lidí a požadavky trhu práce. Nejisté nebo nízce placené pracovní pozice mohou zvyšovat riziko, že mladí lidé vypadnou jak z trhu práce, tak ze vzdělávacího systému (OECD, 2025).

Analýza OECD (2025) zároveň ukazuje, že mezi věkovými skupinami existují výrazné rozdíly v pracovních a vzdělávacích trajektoriích. Část osob ve věku 18–24 let stále pokračuje ve studiu a může dokončovat bakalářské nebo magisterské studium, jiní ve stejném věku již zahajují svou profesní kariéru. Naproti tomu většina osob ve věku 25–29 let již dokončila vzdělávání a postupně získává pracovní zkušenosti.

Česká republika patří mezi země Evropské unie s relativně nízkým podílem mladých lidí ve statusu NEET, přičemž hodnoty se pohybují pod cílovou hranicí 9 %, stanovenou Evropskou unií pro rok 2030 (Eurostat, 2025b).

Vzdělávání a zaměstnání jsou u mladých vzájemně propojeny a přechod na trh práce nemusí být vždy jednoduchý. Někteří mladí lidé tyto dvě oblasti kombinují prostřednictvím částečných úvazků, brigád nebo studentské práce během studia. Nejvyšší míra souběžné účasti ve formálním vzdělávání a na trhu práce je zaznamenána u mladých lidí ve věku 19–22 let (Eurostat, 2025a).

Zjištění OECD (2025) naznačují, že úspěšný přechod ukrajinské mládeže ze vzdělávání na trh práce nezávisí pouze na individuální motivaci jednotlivců, ale také na institucionálních podmínkách hostitelské země. Klíčovou roli má především kontinuita vzdělávací dráhy a možnost mladých uprchlíků pokračovat ve studiu bez výrazného přerušení. Zapojení uprchlíků do vzdělávacího systému je důležité z hlediska akademického rozvoje, ale i pro budoucí uplatnění na trhu práce a jejich sociální začlenění.

Mezi zásadní bariéry ve vzdělávání patří především jazyková bariéra, nedostatek informací o vzdělávacích a pracovních dráhách nebo nejistota ohledně uznání předchozího vzdělání, které mohou negativně ovlivňovat budoucí uplatnění mladých migrantů na trhu práce (OECD, 2025).

Tyto překážky lze zasadit do širšího kontextu přechodu mladých lidí na trh práce, který je podle International Labour Organization (2020) dlouhodobě spojen s přetrvávajícími problémy jejich zapojení na trhu práce. International Labour Organization (2020) zároveň upozorňuje, že participace mladých lidí na trhu práce klesá a významnou skupinu tvoří jedinci mimo zaměstnání i vzdělávání (NEET), což poukazuje na obtížnost tohoto přechodu jako takového.

Na uvedené bariéry navazuje otázka uznávání kvalifikací a dovedností, která představuje jeden z klíčových předpokladů odpovídajícího pracovního uplatnění migrantů. V českém prostředí může tuto roli částečně plnit systém validace neformálního a informálního učení, který je orientován především na podporu zaměstnatelnosti a umožňuje uznání profesních kompetencí získaných mimo formální vzdělávání (Basna, 2023).

V českém kontextu je přechod ukrajinské mládeže na trh práce ovlivněn také dostupností jazykové podpory, uznáváním zahraničního vzdělávání a přístupem ke službám zaměstnanosti. Výzkumy ukazují, že i přes relativně vysokou míru zaměstnanosti ukrajinských uprchlíků mnoho mladých lidí pracuje na pozicích neodpovídajících jejich kvalifikaci, což může vést k tzv. kvalifikačnímu nesouladu (PAQ Research, 2023a; 2023b). Analýza Eurofound (2024) uvádí, že pracovní integrace uprchlíků je úzce propojena s přístupem k veřejným službám, jako je bydlení, zdravotní péče, vzdělávání nebo sociální podpora.

4 Praktická část

4.1 Cíl práce

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je analyzovat možná rizika sociálního vyloučení u ukrajinské mládeže v České republice a zhodnotit roli nástrojů formálního a neformálního vzdělávání při předcházení těmto rizikům.

Na základě hlavního cíle byly vymezeny následující dílčí cíle:

- Identifikovat faktory, které u ukrajinské mládeže mohou zvyšovat riziko sociálního vyloučení v České republice.
- Popsat zkušenosti ukrajinské mládeže s adaptací a začleňováním do české společnosti.
- Analyzovat vliv jazykové bariéry na vzdělávání a sociální začlenění ukrajinské mládeže.

4.2 Výzkumné otázky

V souvislosti s vytyčenými dílčími cíli byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1) Jaká rizika sociálního vyloučení vnímá ukrajinská mládež žijící v České republice?
2) Jak ukrajinská mládež vnímá roli formálního vzdělávání v procesu sociální integrace?
3) Jak ukrajinská mládež vnímá roli neformálního vzdělávání a volnočasových aktivit v prevenci sociálního vyloučení?

4.3 Metodika a design výzkumu

Pro výzkumnou část byl zvolen kvalitativně orientovaný výzkum, který umožňuje hlubší porozumění zkušenostem komunikačních partnerů (dále jen „KP“). Jako hlavní metoda sběru dat byly zvoleny polostrukturované rozhovory, které byly analyzovány pomocí tematické analýzy s využitím otevřeného kódování. Předem byl stanoven okruh dvaceti otázek, který se nachází v příloze č. 1, přičemž otázky byly v průběhu rozhovoru doplňovány podle potřeby a nově získaných informací. Rozhovory byly se souhlasem KP

nahrány na diktafon, aby byly následně přepsány, zakódovány a zařazeny do jednotlivých kategorií.

Součástí výzkumného procesu bylo také doplňkové pozorování, které sloužilo k lepšímu porozumění kontextu rozhovorů. V některých případech probíhala setkání s KP v neformálním prostředí, při společném posezení venku či při setkání v kavárně. Tato setkání sloužila zejména k navázání kontaktu, budování vzájemné důvěry a snížení případné komunikační bariéry. Díky této metodě byli KP při následných rozhovorech otevřenější a sdíleli své zkušenosti autentičtěji.

V rámci těchto setkání byly zaznamenávány také jejich neverbální projevy, jako například emoční reakce, gestikulace a celková atmosféra interakce. Tyto poznatky nebyly využívány jako samostatný zdroj dat, ale sloužily jako doplňující kontext k lepšímu porozumění.

Výzkumnice si byla vědoma možného vlivu navázaného vztahu na průběh rozhovorů, je však třeba zdůraznit, že tato forma kontaktu s KP nebyla využívána způsobem, který by vedl ke zkreslení interpretace dat. Doplňkové pozorování tak mělo pouze podpůrný charakter a nebylo využito jako hlavní analytická metoda.

Celkem bylo realizováno devět individuálních rozhovorů s průměrnou délkou 20 minut s ukrajinskou mládeží ve věku 18–26 let. Před zahájením rozhovoru byli KP informováni o účelu rozhovoru, kterým byl sběr dat pro potřeby bakalářské práce. KP podepsali informovaný souhlas, v němž souhlasili s nahráváním rozhovoru a využitím získaných dat k analýze v této práci. Bylo jim zajištěno zachování anonymity a možnost odmítnout odpovědět na kteroukoliv otázku. Informovaný souhlas se nachází v příloze č. 2.

Před zahájením rozhovorů byli KP opakovaně seznámeni s jejich průběhem a cílem výzkumu. Po realizaci byla provedena transkripce rozhovorů. Na základě otevřeného kódování byly vytvořeny kategorie, které sloužily jako základ pro identifikaci hlavních témat v rámci tematické analýzy.

Harmonogram výzkumného šetření

Září 2025–únor 2026	Analýza odborné literatury, zpracování teoretické části bakalářské práce
Prosinec 2025–únor 2026	Realizace polostrukturovaných rozhovorů
Únor 2026	Transkripce rozhovorů
Březen-duben 2026	Zpracování a vyhodnocení získaných dat, dokončení bakalářské práce

4.3.1 Charakteristika kvalitativního výzkumu

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Hendl, 2016).

V kvalitativním výzkumu je na začátku vymezeno výzkumné téma a stanoveny základní výzkumné otázky. Tyto otázky lze v průběhu rozhovoru modifikovat nebo doplňovat dle nově získaných informací během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu je kvalitativní výzkum často označován jako emergentní nebo pružný typ výzkumu. V průběhu výzkumu nevznikají pouze nové otázky, ale také hypotézy a nová rozhodnutí, jak upravovat zvolený výzkumný plán a způsob sběru či analýzy dat (Hendl, 2016).

Sběr dat a jejich analýza v kvalitativním výzkumu probíhají často současně, přičemž výzkumník průběžně vyhodnocuje získané informace, přehodnocuje své domněnky a podle potřeby upravuje další postup. Výzkumník zároveň volí prostředí, ve kterém sleduje respondenty, případně s nimi realizuje opakované setkání v různých časových intervalech. Výsledkem kvalitativního výzkumu je hlubší porozumění zkoumanému jevu a interpretace zkušeností respondentů (Hendl, 2016).

Kvalitativní výzkum se často realizuje v přirozeném prostředí respondentů, což umožňuje lépe zachytit jejich zkušenosti se zkoumanou problematikou (Švaříček & Šeďová, 2007).

4.3.2 Výzkumný soubor

Výzkumné šetření bylo realizováno mezi ukrajinskou mládeží, která v současnosti žije na území České republiky. Výzkumný soubor byl tvořen devíti KP. Pro účely bakalářské práce je pojem „ukrajinská mládež“ vymezen jako osoby ve věku 18–26 let, které přišly do České republiky v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině nebo v období před jeho vypuknutím. Věková kategorie v rozmezí 18–26 byla stanovena s dolní hranicí dosažením zletilosti, kdy jedinec nabývá plné právní odpovědnosti a může samostatně rozhodnout o své účasti ve výzkumu. Horní hranice byla zvolena s ohledem na skutečnost, že osoby do 26 let jsou v českém kontextu stále často vnímány jako specifická skupina mladých dospělých, která se nachází v přechodném období mezi vzděláváním a plným vstupem na trh práce.

Tato věková hranice se promítá i do institucionální praxe, kdy jsou osoby do 26 let za určitých podmínek řazeny do kategorie nezaopatřených osob, například v oblasti veřejného zdravotního pojištění, kde je stát plátcem pojistného za nezaopatřené dítě (§ 7 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění), přičemž nezaopatřenost je vymezena zejména v souvislosti se soustavnou přípravou na budoucí povolání do 26 let (§ 11 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře).

Současné výzkumy zaměřené na ukrajinské uprchlíky v České republice zároveň ukazují, že mladí lidé v tomto věkovém rozmezí se často nacházejí na pomezí vzdělávacího systému a pracovního trhu a čelí specifickým výzvám s integrací, zejména v oblasti jazykové vybavenosti, vzdělávání a pracovního uplatnění (PAQ Research, 2023b).

Proces sociální integrace je tedy pro tuto skupinu obzvlášť specifický a zároveň může být potenciálně zranitelný.

4.3.3 Výběr výzkumného souboru

Výběr KP byl proveden prostřednictvím účelového výběru, jehož cílem bylo oslovit osoby, které mají zkušenost s adaptací na život v České republice a mohou popsat proces svého začleňování do české společnosti. Část KP byla oslovena v akademickém prostředí, zatímco druhá část byla oslovena prostřednictvím integračního centra pro uprchlíky. V tomto případě byla žádost zaslána e-mailem vedení organizace, které následně poskytlo kontakt na vedoucího klubu mladých Ukrajinců. Ten následně pomohl s oslovením KP a umožnil realizaci rozhovorů.

Z důvodů ochrany anonymity KP není v této práci uveden konkrétní název organizace, prostřednictvím které byli někteří komunikační partneři osloveni.

4.3.4 Pozicionalita výzkumníka

V rámci výzkumného šetření si byla výzkumnice vědoma své role při sběru a interpretaci dat. Jelikož byl výzkum realizován prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, docházelo k přímé interakci s KP, která mohla ovlivnit průběh rozhovorů i získaná data. Výzkumnice se snažila ke KP přistupovat neutrálně a bez předem vytvořených hodnotících postojů. Dále kladla důraz na vytvoření bezpečného prostředí, ve kterém mohli KP sdílet své zkušenosti. Součástí výzkumu byla také neformální setkání s KP, která přispěla k navázání důvěry a otevřenější komunikaci. Zároveň si výzkumnice byla vědoma nutnosti reflexe vlastní pozice při interpretaci dat, aby nedošlo k jejich zkreslení.

4.3.5 Etika výzkumu

Výzkum byl realizován s ohledem na etické zásady. Před zahájením rozhovoru byli KP seznámeni s účelem výzkumu, dobrovolností účasti, způsobem zpracování dat a možností odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku. KP následně podepsali informovaný souhlas, v němž stvrdili souhlas s nahráváním rozhovoru a využitím získaných dat k analýze v této práci. Současně byli obeznámeni se zachováním anonymity, dobrovolnosti účasti a možnosti odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku.

Informovaný souhlas se nachází v příloze č. 2.

Po realizaci byla provedena transkripce rozhovorů a rozhovory byly následně analyzovány pomocí tematické analýzy s využitím otevřeného kódování. Při zpracování dat KP byla dodržena pravidla ochrany osobních údajů v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 (GDPR) a zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.

4.4 Způsob vyhodnocování dat

Získaná data byla při osobních schůzkách zaznamenávána na diktafon na telefonu. Po realizaci rozhovorů byly nahrávky poslechnuty a doslovně přepsány do písemné podoby. Data byla následně analyzována pomocí tematické analýzy, která umožňuje identifikovat opakující se významové vzorce. Tato metoda byla zvolena s ohledem na charakter výzkumu a stanovený cíl práce, kterým je porozumění zkušenostem ukrajinské mládeže

a identifikace rizik sociálního vyloučení v kontextu jejich integrace. V první fázi došlo k seznámení s daty prostřednictvím opakovaného čtení přepisů rozhovorů. Následně bylo využito otevřené kódování, při němž byly identifikovány významové jednotky a vytvořeny počáteční kódy. V průběhu analýzy byly vyhledávány opakující se podobnosti mezi jednotlivými kódy. Na základě jejich tematické blízkosti docházelo k jejich seskupování do širších celků, z nichž byly postupně vytvořeny hlavní kategorie. Tímto způsobem vzniklo několik kategorií, které odpovídají hlavním oblastem zkoumané problematiky. Tyto kategorie následně tvoří strukturu výsledkové části. Zvolený přístup odpovídá rozsahu výzkumného souboru a umožňuje detailní zachycení individuálních zkušeností KP, které jsou klíčové pro pochopení zkoumané problematiky.

Následující tabulka obsahuje ukázky konkrétních výroků z rozhovorů, ke kterým byly přiřazeny odpovídající kódy. Jednotlivé kódy byly následně tematicky seskupovány do hlavních kategorií. Jednotliví KP jsou označeni jako KP1–KP9 v souladu s číslováním rozhovorů.

5 Výsledky

5.1 Základní charakteristika komunikačních partnerů

Tabulka 1: Základní charakteristika výzkumného vzorku

	Pohlaví	**Věk**	**Délka pobytu v ČR**	**Současná činnost**	**Způsob oslovení**
KP1	Žena	24	5 let	studentka VŠ	akademické prostředí
KP2	Žena	21	4 roky	studentka VŠ	akademické prostředí
KP3	Muž	18	3,5 roku	student SŠ	integrační centrum
KP4	Muž	19	3,5 roku	student SŠ	integrační centrum
KP5	Žena	22	3,5 roku	zaměstnaná	akademické prostředí
KP6	Muž	18	1 rok	student SŠ	integrační centrum
KP7	Žena	18	3,5 roku	studentka SŠ	integrační centrum
KP8	Žena	19	3,5 roku	studentka VŠ	integrační centrum
KP9	Žena	22	3,5 roku	studentka VŠ + zaměstnaná	akademické prostředí

Zdroj: Vlastní výzkum – tvorba autorky, 2026

Tabulka č. 1 zaznamenává základní údaje o komunikačních partnerech, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, včetně jejich věku, pohlaví, délky pobytu v České republice, současné činnosti a způsobu oslovení. Výzkumný soubor byl získán kombinací dvou způsobů oslovení, a to prostřednictvím akademického prostředí a integračního centra. Tento výběr umožnil zahrnout do výzkumu osoby s různými životními zkušenostmi s procesem integrace v České republice.

5.2 Kategorizace dat

Tabulka 2: Přehled kategorií a kódů získaných z rozhovorů

Výzkumná otázka	**Kategorie**	**Kód**	**Citace z rozhovoru**
Jaká rizika sociálního vyloučení vnímá ukrajinská mládež v ČR?	Jazyková bariéra	Obtížná komunikace	KP3: „Na začátku bylo těžké rozumět česky.“
	Jazyková bariéra	Počáteční neznalost češtiny	KP2: „Těžké bylo i to, že jsem neuměla česky… a dlouho jsem tu neměla žádné kamarády.“
	Sociální izolace	Osamělost po příchodu	KP9: „Cítila jsem se úplně sama. Nevěděla jsem, co dělat ani kam jít.“
	Sociální izolace	Pocit, že nikam nepatří	KP5: „Nemyslím si, že někam opravdu patřím.“

	Předsudky	Negativní reakce na veřejnosti	KP5: „Stalo se mi to na ulici, když jsem mluvila se sestrou do telefonu… a někdo na mě začal řvát, ty (nadávka) Ukrajinko.“
	Předsudky	Odmítnutí v zaměstnání	KP9: „Řekla, že si ode mě tu zmrzlinu nekoupí, protože jsem Ukrajinka.“
	Vzdělávání	Podpora spolužáků	KP4: „Spolužáci mi někdy pomáhali s úkoly nebo vysvětlili, když jsem tomu nerozuměl.“
	Vzdělávání	Adaptace na školu	KP6: „Chodím do školy, ale mám pocit, že tam vlastně nikam nepatřím. Prostě se učím a tím to pro mě končí.“
	Strategie integrace	Komunitní podpora	KP4: „V (název organizace) jsem poznal hodně nových lidí.“
	Strategie integrace	Sport a volný čas	KP5: „Dříve jsem chodila tancovat, kde byli z poloviny Ukrajinci a z poloviny Češi.“

Zdroj: Vlastní výzkum – tvorba autorky, 2026

5.2.1 Kategorie 1 – Jazyková bariéra

Tato kategorie ukazuje zkušenosti KP s jazykovou bariérou po příchodu do České republiky.

„Jak zvládáš český jazyk? Měl/a jsi možnost chodit na kurzy češtiny nebo získat podporu ve škole?“ Na tuto otázku se odpovědi lišily, nicméně z analýzy výpovědí vyplývá, že většina KP vnímala v počáteční fázi pobytu český jazyk jako překážku, která komplikovala navazování sociálních vztahů, komunikaci a začlenění do školního prostředí.

Pouze KP1 uvedla: „Český jazyk pro mě nikdy nebyl problém, protože od samého začátku jsem měla velký zájem a touhu učit se jazyky.“

Další KP poukazují především na obtíže spojené s jazykovou bariérou. KP3 uvedl: „Těžký bylo, že jsem neuměl český jazyk, znal jsem jen ahoj a na shledanou a hned jsem musel nastoupit do školy.“ Podobně popsala počáteční zkušenost KP9: „Za 3,5 roku si myslím, že zvládám česky už dobře, ale na začátku to bylo hrozný… Každý nový den jsem měla nový slova, který jsem vůbec nemohla pochopit.“ Tento výrok byl doprovázen emotivnějším projevem, který poukazuje na náročnost počátečního období a obtížnost adaptace v novém prostředí.

Z výpovědí lze identifikovat shodu především v tom, že při zvládání jazykové bariéry jim pomáhaly především jazykové kurzy a podpora školy. Někteří navštěvovali organizace, které nabízely kurzy češtiny, jiní se učili jazyk samostatně nebo prostřednictvím komunikace ve škole a zaměstnání. KP2 uvedla, že měla možnost absolvovat kurz českého jazyka, jehož splněním získala certifikát potřebný pro další studium. KP5 naopak popsala proces samostatného osvojování jazyka: „Tady jsem se učila sama češtinu a četla hodně knihy. Pomáhali mi hodně spolužáci a práce“ Také KP4 zdůraznil podporu spolužáků: „Jediné, co mi pomohlo, že jsem měl šest Ukrajinců ve třídě a ti mi pomohli.“

Analýza výpovědí ukazuje, že jazyková bariéra představovala jednu z nejvýznamnějších a nejčastějších překážek při adaptaci na život v české společnosti. Neznalost českého jazyka zpočátku komplikovala každodenní komunikaci i navazování sociálních vztahů. V některých výpovědích se objevuje také obava z komunikace, protože si KP nebyli jistí svými jazykovými dovednostmi a obávali se chyb. Tyto obavy se objevovaly především ve školním prostředí, kde komunikace v českém jazyce byla nezbytná.

Kromě porozumění jazyku KP popisovali, že jazyková bariéra ovlivňovala také jejich aktivní zapojení do komunikace s majoritní společností. Jazyková bariéra tak v některých případech vedla k omezení sociální interakce a sociálnímu odstupu. Z výpovědí zároveň vyplynulo, že postupné osvojování českého jazyka mělo významný vliv na jejich integraci a schopnost navazovat nové sociální kontakty. Někteří KP zdůrazňovali, že kontakt s českými vrstevníky, spolužáky nebo kolegy představoval jeden z nejúčinnějších způsobů, jak si své jazykové dovednosti postupně osvojit a zároveň lépe porozumět prostředí české společnosti.

5.2.2 Kategorie 2 – Sociální izolace

Tato kategorie se zaměřuje na zkušenosti spojené se sociální izolací po příchodu do České republiky. Získaná data naznačují, že sociální izolace se u části KP objevovala především v počáteční fázi pobytu v České republice, kdy se museli vyrovnávat s novým prostředím, absencí rodiny a jazykovou bariérou.

V oblasti pocitu sounáležitosti se mezi KP objevovaly rozdílné zkušenosti, přičemž případné vyčlenění z kolektivu bylo vnímáno různě. Z analýzy výpovědí vyplývá, že část KP se postupně začala cítit jako součást kolektivu, zatímco jiní stále vnímali určitý odstup od české společnosti. V některých případech pocit cizosti převažoval zejména v počáteční fázi pobytu, avšak postupem času docházelo k jeho zmírnění v souvislosti se začleňováním do kolektivu vrstevníků. Ve výpovědích se objevovaly situace, kdy se KP cítili jako cizinci v důsledku jazykové bariéry nebo odlišného kulturního prostředí. Někteří zároveň poukazovali na to, že odlišný přízvuk a nedostatečná jazyková vybavenost mohly posilovat jejich pocit odlišnosti. V některých výpovědích se také objevoval vnímaný nezájem ze strany vrstevníků.

Část výpovědí poukazuje na přetrvávající pocit cizosti i v současnosti. KP5 uvedla: „Já si myslím, že oni mě berou jako součást, ale já se cítím jako cizinec vždycky, protože já řeším ten přízvuk, že něčemu nerozumím, ale oni mě fakt berou jako součást.“ KP6 popsal přetrvávající pocit sociálního odstupu: „Spíš jako cizinec, oni jsou jako že nemají zájem o mě… když se bavíme, tak jenom protože jsem to začal já, oni to nikdy nezačínají.“ Podobnou zkušenost uvedla i KP9: „Teď se ještě cítím jako cizinec, protože si myslím, že tady musím prožít ještě aspoň 6 let, abych se cítila blíž k Čechům.“

Pocit cizosti byl v některých případech spojován i s konkrétními zkušenostmi vyčlenění. KP3 uvedl: „Někdy když si dělají srandu, že jsem Ukrajinec, tak se cítím jako cizinec.“ Podobně to popsal KP4: „Když jsem v nějaké skupině, kde nikoho neznám, tak jako cizinec, ale jinak jako součást… a naposledy jsem se cítil, že mě někdo vyčleňuje, ne tak moc dávno, protože většina lidí, s kterýma se znám, tak mě až tak moc nemají rádi, moji kamarádi, jakože v klidu, ale jinak se cítím se jako někdo úplně jiný.“

Odlišné pocity uvedla KP8: „spíš jako jejich součást“, což poukazuje na variabilitu zkušenosti KP v této oblasti.

Tyto rozdíly lze interpretovat v kontextu individuálních faktorů, jako je délka pobytu v České republice, jazyková vybavenost či osobní zkušenosti. Z analýzy výpovědí vyplývá, že zkušenosti se sociální izolací jsou individuálně podmíněné a mohou se v průběhu času proměňovat.

5.2.3 Kategorie 3 – Předsudky

Tato kategorie je zaměřena na zkušenosti s předsudky a diskriminací, se kterými se mohli KP setkat po příchodu do České republiky. Z analýzy výpovědí vyplývá, že zkušenosti s předsudky se u některých z nich objevovaly především ve veřejném prostředí a pracovním prostředí. Ve výpovědích se nejčastěji objevuje, že negativní reakce byly často spojeny s jejich původem nebo národností. Tyto situace často souvisely s různými stereotypy a nedůvěrou vůči cizincům. Podobné zkušenosti se objevovaly spíše ojediněle, nicméně i jednotlivé negativní postoje mohly mít vliv na jejich pocity přijetí v novém prostředí.

KP9 uvedla situaci ze zaměstnání: „Jednou v práci přišla paní, která řekla, že si ode mě tu zmrzlinu nekoupí, protože jsem Ukrajinka.“ Podobnou zkušenost popsala KP7, která popisuje negativní reakce některých lidí na její původ: „Někdy, když uslyší můj přízvuk, tak začnou říkat, že jsem Ukáčko.“

Další KP uvedla situaci, kdy se setkala s obecnými výroky o ukrajinských uprchlících. KP5 uvedla: „Někteří lidé si myslí, že Ukrajinci sem přišli jen kvůli práci a penězům.“ Tato výpověď byla pronesena spíše obecně bez konkrétního příkladu, což může souviset s vnímáním těchto postojů jako běžné součásti sociálního prostředí.

Na druhé straně se v řadě výpovědí objevují i pozitivní zkušenosti. KP se často setkávali s podporou a vstřícností ze strany české společnosti. Někteří z nich popisovali pozitivní zkušenosti se spolužáky, učiteli nebo lidmi ze zaměstnání, kteří jim pomáhali při adaptaci na nové prostředí. KP2 uvedla pozitivní zkušenost z pracovního prostředí: „Šéf se mě zastal, když si někdo stěžoval, že jsem Ukrajinka." Podobně KP9 popisuje podporu ze strany jejího okolí slovy: „Potkala jsem hodně lidí, kteří mi pomohli."

Z analýzy výpovědí vyplývá, že zkušenosti s předsudky nebo negativními postoji se v některých situacích objevovaly, ale nepředstavovaly vždy dominantní zkušenost. Zároveň se ukazuje, že významnou roli sehrála podpora ze strany okolí, která byla důležitá při jejich začleňování do společnosti.

5.2.4 Kategorie 4 – Vzdělávání

Tato kategorie je zaměřena na zkušenosti se vzděláváním v České republice. Získaná data ukazují, že vstup do českého školního prostředí byl spojován s obtížemi, mezi které patřila především jazyková bariéra, která ztěžovala porozumění výuce a komunikaci s učiteli a spolužáky. Výpovědi zároveň poukazují na přítomnost podpory ve školním prostředí, která KP pomáhala s jejich adaptací a porozuměním českému jazyku.

KP3 uvedl: „Učitelka mi říkala, že jestli potřebuji doučování, ať se jí ozvu, já se jí několikrát ozval a ona mi pomohla a pomáhala mi s úsměvem a z kamarádské strany bych řekl." Podobně KP4 popsal svůj vztah s učiteli: „Občas mi pomáhají učitelé, ale vždy vyřeším všechno sám. Vždycky jsem měl dobrý vztah s učiteli." Také KP5 uvedla převážně pozitivní zkušenost: „Asi jsem se setkala jenom jednou, že byl učitel proti Ukrajincům, jinak vždy byli moc fajn… i spolužáci mi vždy pomohli." Význam podpory ze strany učitelů a spolužáků potvrzuje i analýza dalších výpovědí. KP8 uvedla: „Jo, buď synonymy i přes překladač se mi to snažili ukázat." Tato výpověď ukazuje, že učitelé i spolužáci se snažili hledat různé způsoby, jak vysvětlit učivo ve výuce.

Na druhé straně se ve výpovědích objevovaly i zkušenosti, které ukazovaly přetrvávající sociální odstup. KP9 uvedla: „Cítím se mezi spolužáky osaměle, protože od nich necítím komunikaci a zájem komunikovat." Tato zkušenost naznačuje, že i přes formální začlenění do školního prostředí nemusí docházet k plnohodnotnému sociálnímu začlenění, což může vést k pocitu osamělosti a omezenému navazování sociálních vztahů.

Z analýzy výpovědí vyplývá, že školní prostředí představovalo důležité místo pro navazování sociálních kontaktů a postupné začleňování do české společnosti. Ve škole měli KP možnost vytvářet vztahy s českými vrstevníky a postupně se více zapojovat do společenského života.

5.2.5 Kategorie 5 – Strategie integrace

Tato kategorie je zaměřena na způsoby, jakými se KP snažili začlenit do české společnosti a tím překonávat překážky spojené s životem v novém prostředí. Z analýzy výpovědí vyplývá, že mezi klíčové strategie patří aktivní snaha o zlepšení znalosti českého jazyka, jelikož jazykové dovednosti umožňují komunikaci s českou společností a orientaci v prostředí. V některých výpovědích se objevuje, že KP se snažili český jazyk aktivně používat při každodenní komunikaci se spolužáky nebo vrstevníky, jiní naopak navštěvovali jazykové kurzy.

KP9 uvedla: „Pomohlo mi, že jsem ve škole chodila na kurzy češtiny. Nevím přesně jestli je organizovala škola, ale češtinu mi zajistila.“ Podobnou zkušenost popsala i KP2: „Měla jsem možnost chodit na kurzy češtiny (jméno školy), protože jsem věděla, že po absolvování dostanu certifikát, který mi umožní pokračovat ve studiu na české univerzitě. Kurz trval přibližně osm měsíců a za tu dobu jsem se naučila česky z nuly na úroveň B2.“

Další významný faktor představují volnočasové aktivity a komunitní setkání, které KP umožňovaly poznávat nové lidi a aktivně se zapojovat do společenského života. KP6 uvedl: „Mimo školu se aktivit nijak neúčastním, ale někdy chodím do (název organizace) pro Ukrajince. V (název organizace) jsem poznal hodně nových lidí, hlavně Ukrajinců, ale taky pár Čechů, i když s nimi nejsem v bližším kontaktu. Ale našel jsem si tam kamarády, to je pro mě důležité.“ Podobně KP5 uvedla: „Dříve jsem chodila tancovat a přišlo mi, že Češi Ukrajince neberou špatně, a naopak byl velmi dobrý přístup. Takže tyto aktivity opravdu pomáhají navazovat kontakty.“

Z analýzy výpovědí vyplývá, že integrace není jednorázový proces, ale postupný vývoj, který je ovlivňován různými faktory. Aktivní zapojení do vzdělávání a různých aktivit, snaha o učení jazyka a navazování sociálních kontaktů představují významné strategie, které KP pomáhaly překonávat počáteční překážky.

5.2.6 Faktory ovlivňující sociální integraci ukrajinské mládeže

Obrázek 2: Faktory ovlivňující integraci ukrajinské mládeže

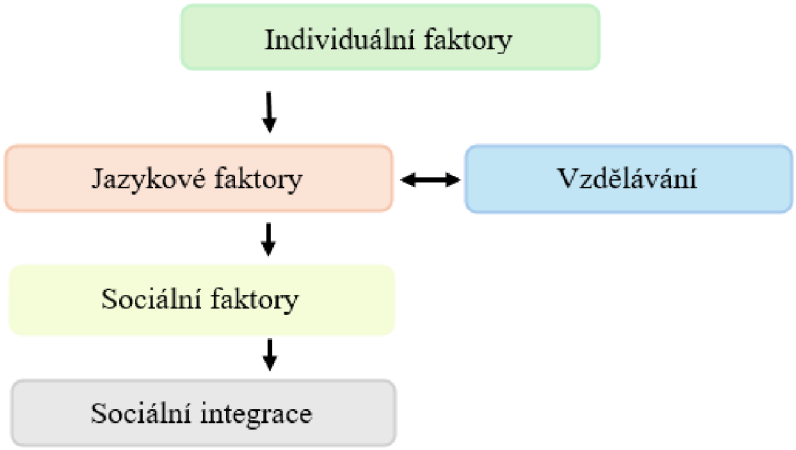

Zdroj: Vlastní zpracování, 2026

Schéma znázorňuje hlavní zjištěné faktory ovlivňující sociální integraci ukrajinské mládeže a jejich vzájemné vztahy na základě výsledků výzkumu. Sociální integrace je v tomto schématu chápána jako výsledný proces, který je ovlivňován především sociálními faktory, jako jsou vztahy s vrstevníky, zkušenosti se sociální izolací či předsudky a pocit sounáležitosti. Významnou roli v tomto procesu hrají jazykové faktory, které ovlivňují schopnost jedinců komunikovat, navazovat sociální kontakty a aktivně se zapojovat do společnosti. Nedostatečné jazykové znalosti mohou vést k nejistotě, omezené komunikaci a obtížnějšímu začleňování do společnosti.

Mezi jazykovými faktory a vzděláváním existuje vzájemný vztah, jelikož vzdělávání přispívá k rozvoji jazykových dovedností a zároveň úroveň jazykových kompetencí ovlivňuje úspěšnost ve vzdělávacím procesu. Individuální faktory, jako je délka pobytu v ČR, jazyková úroveň nebo osobní motivace, ovlivňují jak jazykové dovednosti, tak zapojení do vzdělávání. Tyto faktory tak nepřímo ovlivňují proces sociální integrace.

Schéma zároveň poukazuje na skutečnost, že sociální integrace nepředstavuje jednorázový jev, ale komplexní a dynamický proces, který je výsledkem vzájemného působení více faktorů.

5.3 Souhrn výsledků výzkumu

Na základě rozhovorů s ukrajinskou mládeží žijící v České republice bylo identifikováno několik hlavních oblastí, které ovlivňují proces jejich integrace do české společnosti. Mezi nejvýznamnější faktory patřila zejména jazyková bariéra, která komplikovala komunikaci, navazování sociálních vztahů a porozumění výuce v rámci vzdělávacího procesu. S jazykovou bariérou úzce souvisely zkušenosti se sociální izolací. U části KP se objevovaly pocity cizosti a obtíže při navazování sociálních vztahů s českými vrstevníky. Tyto pocity však byly výraznější zejména v počáteční fázi pobytu a postupem času se u části KP zmírňovaly.

Ve výpovědích se objevovaly také zkušenosti s předsudky a stereotypními postoji ze strany majoritní společnosti, které byly nejčastěji spojeny s jejich přízvukem. Tyto zkušenosti se však objevovaly spíše ojediněle a velká část KP zmiňovala pozitivní zkušenosti spojené s podporou ze strany okolí. Významnou roli v procesu jejich integrace hrálo vzdělávání, které umožnilo navazovat sociální vztahy a rozvíjet znalost českého jazyka. Jako hlavní strategie v rámci vzdělávání patřilo zejména aktivní učení českého jazyka, účast na vzdělávání a zapojování do volnočasových aktivit.

Z analýzy výpovědí vyplývá, že proces integrace ukrajinské mládeže je postupný a je ovlivňován kombinací jazykových, vzdělávacích a sociálních faktorů, které se vzájemně prolínají a podmiňují.

Odpověď na výzkumné otázky

V praktické části bakalářské práce bylo hlavním cílem analyzovat možná rizika sociálního vyloučení u ukrajinské mládeže žijící v České republice ve věku 18–26 let. Hlavní cíl i dílčí cíle byly naplněny. Po důkladné kvalitativní analýze rozhovorů a kódování byly zodpovězeny následující výzkumné otázky.

1) Jaká rizika sociálního vyloučení vnímá ukrajinská mládež žijící v České republice?

Rizika sociálního vyloučení ukrajinské mládeže v České republice nejsou tvořena pouze jedním faktorem, ale vznikají v souvislosti s kombinací jazykových, sociálních a vzdělávacích překážek. Nejčastěji se ve výpovědích objevovala jazyková bariéra a s ní související sociální izolace projevující se zejména v oblasti sociálních vztahů a pocitu

přijetí. Z analýzy výpovědí vyplývá, že KP v počáteční fázi pobytu čelili nedostatečné znalosti českého jazyka, která komplikovala každodenní komunikaci a adaptaci na české prostředí.

Výrazným tématem byla také sociální izolace. Část KP uvedla pocity osamělosti a cizosti, a to především v důsledku jazykové bariéry a absence blízkých osob. U některých KP se tyto pocity v průběhu času postupně zmírňovaly, zatímco jiní si nadále udržovali sociální odstup od české společnosti.

Dalším identifikovaným rizikem byly předsudky a stereotypní postoje ze strany majority. Ty se objevovaly především ve veřejném prostoru nebo pracovním prostředí. Předsudky byly zejména spojeny s ukrajinským původem, přízvukem a stereotypními představami o ukrajinských uprchlících. Současně však část KP popisovala i pozitivní zkušenosti a přijetí ze strany české společnosti.

Získaná data zároveň naznačují, že riziko sociálního vyloučení není u všech KP stejné, ale je ovlivněno individuálními zkušenostmi, délkou pobytu a mírou sociální podpory. Tato zjištění poukazují na skutečnost, že jazyková bariéra je klíčový faktor, který významně ovlivňuje další oblasti integrace.

2) Jak ukrajinská mládež vnímá roli formálního vzdělávání v procesu sociální integrace?

Formální vzdělávání představuje významný faktor v procesu sociální integrace. Škola pro KP byla místem pro vzdělávání, ale také důležitým prostorem pro navazování prvního kontaktu v českém prostředí, osvojování si jazyka a navazování sociálních vztahů. Z analýzy výpovědí vyplývá, že školní prostředí umožňovalo KP setkávat se s českými vrstevníky, učiteli a dalšími osobami, které mohly jejich proces adaptace na české prostředí usnadnit.

Současně se ukázalo, že škola nebyla vždy podpůrným prostředím. U části KP se objevovaly obtíže s porozuměním výuky v českém jazyce a s komunikací s učiteli a spolužáky. V těchto případech byla škola vnímána nejen jako integrační prostor, ale i jako prostředí, v němž se mohly projevovat některé bariéry v procesu sociálního začleňování. Významně se zde opakovaně projevovala zejména jazyková bariéra.

Na druhé straně se v řadě výpovědí objevují pozitivní zkušenosti a podpora ze strany učitelů a spolužáků. Škola se v jejich výpovědích ukazovala jako významné zázemí, které jim pomohlo překonat nejistotu, rozvíjet jazykové dovednosti a postupně se zapojovat do kolektivu.

Formální vzdělání tedy KP vnímali převážně jako významný faktor integrace, který může přispívat k prevenci sociálního vyloučení. Zároveň se ukazuje, že jeho přínos závisí na tom, zda škola dokáže vytvořit podpůrné prostředí, reagovat na jazykové potřeby ukrajinské mládeže a podpořit jejich sociální začlenění. Zjištění zároveň potvrzují, že formální vzdělávání představuje klíčový nástroj integrace, jehož efektivita je však podmíněna kvalitou podpůrného prostředí.

3) Jak ukrajinská mládež vnímá roli neformálního vzdělávání a volnočasových aktivit v prevenci sociálního vyloučení?

Neformální vzdělávání a volnočasové aktivity hrají významnou roli v prevenci sociálního vyloučení. Z analýzy výpovědí vyplývá, že KP měli při mimoškolních aktivitách možnost navazovat sociální vztahy a rozvíjet své komunikační dovednosti. Jazykové kurzy, integrační centra, komunitní akce, a především volnočasové aktivity jim umožňovaly setkávání se s novými lidmi v méně formálním prostředí než ve škole nebo v práci.

V některých výpovědích se objevuje, že díky sportu, tanci nebo aktivitám v integračních centrech KP navázali nové kontakty a necítili se již tak osaměle. Neformální prostředí často více umožňovalo procvičování komunikace v českém jazyce při běžných konverzacích, což mělo pozitivní vliv na komunikační dovednosti a celkovou míru sebejistoty při komunikaci.

Jako významný faktor se ukázala i samotná ochota KP vstupovat do kontaktu s lidmi, zapojovat se do různých aktivit a snaha začlenit se do nové společnosti.

Volnočasové aktivity a neformální vzdělávání tak přispívají k prevenci sociálního vyloučení a pomáhají snižovat sociální izolaci. Zároveň vytvářejí prostor pro získávání pozitivních zkušeností s přijetím a participací. V porovnání s formálním vzděláváním se ukazuje, že neformální prostředí může být pro některé KP efektivnější a méně stresující z hlediska budování pocitu sounáležitosti.

6 Diskuze

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat možná rizika sociálního vyloučení ukrajinské mládeže žijící v České republice a zároveň zhodnotit roli formálního a neformální vzdělávání v procesu sociální integrace.

Jedním z nejvýraznějších zjištění, které se ve výpovědích opakovaně objevovalo, byla jazyková bariéra, která se promítala nejen do oblasti komunikace, ale také do sociálních vztahů a celkového prožívání pobytu v České republice. Výsledky této práce potvrzují, že jazyková bariéra představuje jeden z klíčových mechanismů, prostřednictvím kterého může docházet k sociálnímu vyloučení. Získaná data naznačují, že jazyková bariéra může vést k sociální izolaci, zejména v počátečních fázích integrace, kdy mají jedinci omezené možnosti navazovat sociální vztahy s vrstevníky. Tento závěr je v souladu s výzkumy zaměřenými na integraci ukrajinských uprchlíků. Studie PAQ Research (2023b) uvádí, že znalost českého jazyka představuje jeden z klíčových faktorů ovlivňujících sociální integraci ukrajinských uprchlíků. Podobné závěry přinášejí i studie SYRI, které upozorňují, že jazyková bariéra může vést k omezené participaci ve školním prostředí a komplikovat vznik sociálních vztahů (Hlaďo et al., 2023).

Výsledky této práce zároveň rozšiřují tato zjištění o subjektivní rovinu prožívání jazykové bariéry, kdy KP popisovali obavy z chyb, přízvuku či negativního hodnocení ze strany majority. Tento aspekt naznačuje, že jazyková bariéra nepůsobí pouze jako překážka při komunikaci, ale také jako psychologická bariéra, která může dále prohlubovat sociální distanci a izolaci. Tento poznatek lze považovat za významný přínos kvalitativního výzkumu, který umožňuje zachytit hlubší vnímání zkušeností KP, které nemusí být v kvantitativních studiích vždy dostatečně reflektovány.

Tato zjištění odpovídají širšímu pojetí sociálního vyloučení, které je v odborné literatuře chápáno nejen jako ekonomický problém, ale i jako omezený přístup k sociálním vztahům, participaci a společenskému životu (Musil & Müller, 2008). Zároveň lze tato zjištění interpretovat v kontextu akulturační teorie Johna W. Berryho (2017), podle níž nedostatečné zvládnutí jazyka může vést k omezenému kontaktu s majoritní společností, což může oslabovat integrační strategie a vést k separaci či v krajním případě marginalizaci. Výsledky této práce tak potvrzují význam jazyka jako klíčového faktoru ovlivňujícího akulturační proces.

Dalším často zmiňovaným tématem byly zkušenosti s předsudky a stereotypními postoji. Tyto zkušenosti se objevovaly zejména ve veřejném prostoru nebo pracovním prostředí. KP se setkávali především s narážkami na svou národnost či přízvuk. Přestože tyto zkušenosti nebyly dominantní a většina KP uváděla spíše pozitivní zkušenosti s přijetím ze strany majority, i jednotlivé negativní interakce mohou mít významný dopad na subjektivní prožívání integrace a pocit sounáležitosti. Tento jev lze vysvětlit prostřednictvím konceptu stereotypů, které podle Pickeringa (2001) slouží k vytváření symbolické hranice mezi „námi“ a „těmi druhými“.

Získaná data tak poukazují na určitou ambivalenci integrační zkušenosti, kdy vedle převládajících pozitivních interakcí mohou i ojedinělé negativní situace výrazně ovlivnit celkové vnímání přijetí v majoritní společnosti. Tento rozpor není vždy zcela v souladu s některými studiemi, které upozorňují na výraznější míru diskriminace migrantů, což může být dáno specifickým složením vybraných KP nebo jejich individuálními zkušenostmi.

Významnou roli v procesu sociální integrace sehrávalo také formální vzdělávání. Škola byla KP vnímána nejen jako místo pro vzdělávání, ale také jako prostor pro navazování sociálních vztahů a rozvoj jazykových dovedností. Výsledky práce tak potvrzují význam školy jako klíčového integračního prostředí, které umožňuje nejen získávání znalostí, ale i sociální začlenění jedince do společnosti. Neformální vzdělávání a volnočasové aktivity zároveň umožňovaly přirozenější a uvolněnější komunikaci a procvičování českého jazyka v každodenních situacích. Tento závěr je v souladu s přístupy, které zdůrazňují význam sociální participace a komunitních aktivit v procesu integrace migrantů (IOM, 2017).

Zároveň lze doplnit, že význam vzdělávání v integračním procesu je potvrzován i dalšími studiemi, které poukazují na roli školy jako stabilizačního prostředí a prostoru pro psychosociální podporu, zejména u mladých migrantů. Na druhou stranu je však třeba upozornit, že ne všichni KP měli stejné možnosti zapojení do těchto aktivit, což může představovat limit integračního procesu.

Tento aspekt naznačuje, že přístup ke vzdělávání a volnočasovým aktivitám není rovnoměrný a může být ovlivněn individuálními i strukturálními faktory, což může vést k nerovnostem v procesu integrace.

Získané výsledky poskytují důležité poznatky, které lze interpretovat v kontextu Berryho modelu akulturace (Berry, 2017), který popisuje čtyři základní strategie přizpůsobení cizinců v nové společnosti (integrace, asimilace, separace a marginalizace).

Z výpovědí KP vyplývá, že většina z nich usiluje zejména o strategii integrace, která je charakterizována snahou zapojit se do majoritní společnosti při současném zachování své původní kultury a je považována za nejvíce adaptivní formu začlenění do společnosti (Berry, 2017). KP se snažili osvojit český jazyk, navazovat sociální vztahy a zapojit se do vzdělávacího systému. Současně si část udržovala kontakt s ukrajinskou komunitou, což lze interpretovat jako přirozenou součást adaptačního procesu.

V některých případech se však objevovaly i prvky separace, které souvisely především s jazykovou bariérou a omezeným kontaktem s majoritní společností. Tento výsledek naznačuje, že akulturační strategie nejsou v praxi zcela jednoznačně oddělené, ale mohou se vzájemně prolínat a dynamicky proměňovat v závislosti na individuálních zkušenostech a podmínkách jedince.

Na základě získaných dat lze konstatovat, že sociální integrace ukrajinské mládeže v ČR představuje komplexní a dynamický proces, který je ovlivněn kombinací jazykových, sociálních a institucionálních faktorů. Významnou roli při tom hraje formální i neformální vzdělávání, které umožňuje navazování sociálních vztahů a posilování pocitu sounáležitosti.

Zároveň se ukazuje, že rizika sociálního vyloučení nejsou u všech KP stejná, ale jsou ovlivněna individuálními zkušenostmi, jako je délka pobytu, jazyková vybavenost nebo osobní motivace. Tento poznatek odpovídá multidimenzionálnímu pojetí sociální exkluze (Mareš, 2006), které zdůrazňuje její individuálně podmíněný charakter.

Je však třeba zdůraznit, že získané výsledky reflektují zkušenosti omezeného počtu KP, a proto je nelze zobecňovat na celou populaci ukrajinské mládeže v České republice. Přesto však poskytují cenný vhled do subjektivního prožívání integrace a identifikují klíčové faktory, které mohou proces sociálního začleňování ovlivňovat.

Výsledky této práce tak nejen potvrzují závěry odborné literatury, ale zároveň přinášejí hlubší porozumění individuálním zkušenostem ukrajinské mládeže v procesu integrace.

6.1 Limity výzkumu

Prvním limitem tohoto výzkumu, který bych ráda zmínila, je především velikost a charakter výzkumného vzorku, který tvořilo devět KP ukrajinské mládeže žijící na území České republiky. Výzkumný soubor byl zároveň vymezen věkově, konkrétně na skupinu mladých Ukrajinců ve věku 18–26 let. Z tohoto důvodu nelze získané výsledky zobecňovat na celou populaci ukrajinských migrantů v České republice, jelikož jednotlivé věkové skupiny i samotní jednotlivci mohou čelit odlišným problémům, potřebám a zkušenostem v procesu sociální integrace.

Dalším limitem může být nevyváženost výzkumného souboru z hlediska pohlaví, kdy se výzkumu účastnily převážně ženy. Tato skutečnost může do určité míry ovlivnit charakter získaných dat, jelikož zkušenosti mužů a žen se mohou v procesu integrace lišit.

V rámci realizace rozhovorů mohla být limitem i jazyková bariéra mezi výzkumnicí a KP. Přestože s většinou KP proběhly rozhovory v pořádku a většina z nich odpovídala otevřeně a sdílela své citlivé osobní zkušenosti, v některých případech docházelo ke zjednodušování výpovědí. U jednoho z rozhovorů se však objevila nižší míra rozvinutosti odpovědí, kdy KP odpovídala velmi stručně, často pouze jednoslovně, což mohlo ovlivnit hloubku získaných dat z tohoto rozhovoru.

Limitem výzkumu je také samostatná povaha kvalitativního výzkumu, který je založen na subjektivních výpovědích KP a neumožňuje kvantifikaci a generalizaci výsledků. Na druhou stranu právě tento přístup umožnil hlubší porozumění individuálním zkušenostem ukrajinské mládeže, což lze považovat za silnou stránku výzkumu.

Výsledky výzkumu je proto nutné interpretovat s ohledem na uvedená omezení a chápat jako vhled do zkušeností konkrétní skupiny KP, nikoli jako obecně platné závěry pro celou populaci ukrajinských migrantů v České republice.

6.2 Doporučení pro praxi

Na základě výsledků výzkumu lze formulovat následující doporučení pro praxi, která mohou přispět k podpoře sociální integrace ukrajinské mládeže žijící v České republice a současně snižovat riziko sociálního vyloučení.

Jedním z klíčových zjištění výzkumu byla jazyková bariéra, která KP výrazně komplikovala komunikaci zejména v počáteční fázi pobytu. Z tohoto důvodu je důležité

nadále posilovat dostupnost jazykových kurzů českého jazyka pro mladé cizince a zároveň rozvíjet jazykovou podporu přímo ve školním prostředí, a to především prostřednictvím výuky češtiny jako druhého jazyka přímo ve školách. Současně lze doporučit realizaci adaptačních kurzů pro nově příchozí žáky, individuální jazykovou podporu a zapojení peer programů a spolupráce mezi českými a ukrajinskými studenty.

Významnou roli v procesu integrace sehrává také školní prostředí, které může působit jako klíčový prostor pro sociální začlenění. Z tohoto důvodu je vhodné podporovat aktivity zaměřené na posilování vztahů mezi studenty, například prostřednictvím skupinových projektů, komunitní aktivit nebo podpory spolupráce mezi žáky různých kultur. Současně je důležité podporovat i neformální vzdělávání, které umožňuje přirozené navazování sociálních kontaktů a rozvoj jazykových dovedností v méně formálním prostředí. Doporučit lze zejména rozvoj nízkoprahových programů, komunitních center či integračních aktivit.

Výsledky výzkumu také poukázaly na zkušenosti některých KP s předsudky a stereotypními postoji. Z tohoto důvodu je vhodné podporovat aktivity zaměřené na mezikulturní vzdělávání, prevenci stereotypů a rozvoj interkulturních kompetencí jak u žáků, tak u pedagogických pracovníků. Tyto aktivity mohou být realizovány ve školním prostředí, komunitních centrech či v rámci neformálního vzdělávání a přispívat k posilování sociální soudržnosti.

Pozornost je vhodné věnovat také individuálním potřebám mladých migrantů. Výsledky ukazují, že proces integrace nebyl u všech KP stejný, a proto je důležité poskytovat diferencovanou podporu, která zohledňuje například délku pobytu, jazykovou úroveň či sociální zázemí jednotlivce. V tomto případě se jeví jako vhodné posilovat spolupráci mezi školami, sociálními službami a neziskovými organizacemi, které mohou společně vytvářet komplexní systém podpory.

Je důležité zdůraznit, že samotná existence integračních opatření nemusí automaticky vést k jejich efektivnímu využívání. Proto je důležité zaměřit se nejen na jejich dostupnost, ale také na jejich skutečnou přístupnost a informovanost cílové skupiny.

Uvedená doporučení vycházejí z konkrétních zkušeností KP a mohou přispět ke zkvalitnění integračních opatření v praxi, zejména ve vztahu k mladým lidem ve věku

18–26 let, kteří se nacházejí v důležitém životním období přechodu mezi vzděláváním a pracovním uplatněním.

7 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala tématem ukrajinské mládeže v České republice a možnými riziky sociálního vyloučení, kterým tato skupina čelí. Cílem bakalářské práce bylo analyzovat tato rizika a zhodnotit roli formálního a neformálního vzdělávání v procesu sociální integrace ukrajinské mládeže.

Výzkum byl realizován prostřednictvím kvalitativní metodologie, konkrétně pomocí polostrukturovaných rozhovorů s komunikačními partnery ve věku 18–26 let. Díky tomuto přístupu bylo možné zachytit individuální zkušenosti komunikačních partnerů a nahlédnout na proces integrace z perspektivy samotných aktérů, což umožnilo hlubší porozumění zkoumané problematice.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že mezi hlavní rizika sociálního vyloučení patří zejména jazyková bariéra, sociální izolace, zkušenosti s předsudky a obtíže ve vzdělávání. Tyto faktory se navzájem ovlivňují a mohou společně zvyšovat zranitelnost jedinců v procesu začleňování do společnosti. Současně se ukázalo, že významnou roli v integraci hraje dostupnost podpůrného prostředí, zejména v oblasti vzdělávání, sociálních kontaktů a institucionální podpory.

Výzkum dále poukazuje na to, že formální i neformální vzdělávání nepředstavují pouze prostředek získávání znalostí, ale také důležitý nástroj sociální integrace. Vzdělávací prostředí může napomáhat nejen rozvoji jazykových kompetencí, ale také navazování sociálních vztahů, posilování sebedůvěry a celkovému začlenění do společnosti.

Přínosem práce je především zachycení zkušeností ukrajinské mládeže z jejich vlastní perspektivy a poukázání na komplexnost procesu sociální integrace, který je ovlivněn kombinací jazykových, sociálních, vzdělávacích a psychosociálních faktorů. Práce zároveň přináší doporučení pro praxi, zejména v oblasti podpory jazykového vzdělávání, neformálních aktivit a posilování sociálních vazeb.

Výsledky této práce mohou být využitelné v oblasti sociální práce, vzdělávací praxe a integračních opatření zaměřených na mladé lidi s migrační zkušeností. Zároveň mohou sloužit jako podklad pro další výzkum a rozvoj podpůrných nástrojů, které povedou k efektivnějšímu začleňování této cílové skupiny do české společnosti.

Stanovený cíl bakalářské práce byl splněn.

Deklarace použití AI

Při zpracování této bakalářské práce autorka využila generativní nástroje umělé inteligence ChatGPT (OpenAI) a Gemini (Google), a to především pro konzultaci struktury textu, jazykovou korekturu, hledání zdrojů odborné literatury a pomoc s formální úpravou textu. Výstupy těchto nástrojů byly vždy autorkou zkontrolovány, upraveny a ověřeny v odborné literatuře. Konečná podoba textu byla autorkou samostatně zpracována. Autorka přebírá plnou odpovědnost za obsah této práce.

Seznam použité literatury

1. Basna, K. (2023). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2023 update: Czechia*. Cedefop. https://www.cedefop.europa.eu/files/cz-2023cr.pdf

2. Berry, J. W. (2017). Theories and models of acculturation. In S. J. Schwartz & J. B. Unger (Eds.), *The Oxford handbook of acculturation and health* (pp. 15–28). Oxford University Press.

3. Centra na podporu integrace cizinců. (2023). *Zpráva o činnosti 2023*. https://www.integracnicentra.cz/wp-content/uploads/2024/05/CPIC_vyrocni_zprava_2023.pdf

4. Česká školní inspekce. (2022). *Průběžná zpráva o integraci a vzdělávání ukrajinských dětí a žáků: Tematická zpráva*. https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/Prubezna-zprava-o-integraci-a-vzdelavani-ukrajinskych-deti-a-zaku.pdf

5. Eurofound. (2024). *Social impact of migration: Addressing the challenges of labour market integration and social inclusion*. https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2024/social-impact-migration-addressing-challenges-labour-market-integration-and-social-inclusion

6. European Commission. (2018). *Engaging, connecting and empowering young people: A new EU youth strategy*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0269

7. European Commission/EACEA/Eurydice. (2013). *Physical education and sport at school in Europe: Eurydice report*. Publications Office of the European Union. https://www.dzs.cz/sites/default/files/2022-02/Physical_Education_and_Sport_at_School_in_Europe.pdf

8. Eurostat. (2025a). *Participation of young people in education and the labour market*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Participation_of_young_people_in_education_and_the_labour_market

9. Eurostat. (2025b). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training (NEET)*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training

10. Eurostat. (2025c). *Young people – Social inclusion*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Young_people_-_social_inclusion

11. Fedyuk, O., & Kindler, M. (2016). Migration of Ukrainians to the European Union: Background and key issues. In O. Fedyuk & M. Kindler (Eds.), *Ukrainian migration to the European Union: Lessons from migration studies* (pp. 1–14). Springer.

12. Hendl, J. (2016). Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace (4. vyd.). Portál.

13. Hlaďo, P., Šeďová, K., Obrovská, J., Lojdová, K., Stupak, O., Lintner, T., & Fico, M. (2023). *Adaptace ukrajinských žáků na vzdělávání v českých základních školách*. SYRI. https://www.syri.cz/data/uploadHTML/files/PUBLIKACE/adaptace-ukrajinskych-zaku-na-vzdelavani-v-ceskych-zakladnich-skolach-syri.pdf

14. International Labour Organization. (2020). *The impact of the COVID-19 pandemic on jobs and incomes in G20 economies*. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/%40publ/documents/publication/wcms_737648.pdf

15. International Organization for Migration. (2017). *Integration and social cohesion: Key elements for reaping the benefits of migration*. https://www.iom.int/resources/integration-and-social-cohesion-key-elements-reaping-benefits-migration

16. Jelínková, M., Ochrana, F., & Plaček, M. (2023). Příchod ukrajinských uprchlíků perspektivou obcí v Česku. *Geografie, 128*(3), 271–299. https://doi.org/10.37040/geografie.2023.014

17. Kerusauskaite, I., Vencourová, Ž., Nimkar, R., & Slota, A. (2023). *Risks to community cohesion between Ukrainian refugees and host communities:*

The Czech Republic report. International Foundation for Electoral Systems. https://www.ifes.org/sites/default/files/2023-08/Czech%20Republic_CSSF.pdf

18. Kostelecká, Y., Kostelecký, T., & Mikešová, R. (2019). *Žáci cizinci ve školní třídě*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. https://www.soc.cas.cz/images/drupal/publikace/zaci-cizinci_ve_skolni_tride.pdf

19. Mareš, P. (2006). *Faktory sociálního vyloučení*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_193.pdf

20. Mikešová, R. (Ed.). (2024). *Výzkum žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v základních školách v ČR: Průběžná výzkumná zpráva*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. https://www.soc.cas.cz/images/files/22500/2024tacrsigmaprubezna-zprava0403smallfinal.pdf

21. Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2024). *Informace pro zaměstnavatele a cizince v návaznosti na ozbrojený konflikt na Ukrajině*. https://mpsv.gov.cz/cms/documents/fbad7b80-1afd-67a2-5454-48bba222c7a1/informace_zamestnavatele_duben_2024%20%281%29.pdf

22. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2025, 20. června). *Podpora ukrajinských žáků pokračuje*. https://edu.gov.cz/podpora-ukrajinskych-zaku-pokracuje/

23. Ministerstvo vnitra České republiky. (2023). Asistenční centra pomoci Ukrajině od dubna převezme Ministerstvo vnitra. https://mv.gov.cz/clanek/asistencni-centra-pomoci-ukrajine-od-dubna-prevezme-ministerstvo-vnitra.aspx

24. Ministerstvo vnitra České republiky. (2023, 1. dubna). *V České republice je aktuálně 325 tisíc uprchlíků z Ukrajiny*. https://mv.gov.cz/clanek/v-ceske-republice-je-aktualne-325-tisic-uprchliku-z-ukrajiny.aspx

25. Ministerstvo vnitra České republiky. (2025). *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu v roce 2025.* https://www.mvcr.cz/migrace/soubor/postup-pri-realizaci-

aktualizovane-koncepce-integrace-cizincu-ve-vzajemnem-respektu-2025-pdf.aspx

26. Musil, J., & Müller, J. (2008). *Inner peripheries of the Czech Republic as a mechanism of social exclusion*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, *44*(2), 321–348. https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2008/02/05.pdf

27. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR). (2016). Úřední věstník Evropské unie. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj

28. OECD. (2018). *The resilience of students with an immigrant background: Factors that shape well-being*. https://doi.org/10.1787/9789264292093-en

29. OECD. (2025). Transition from education to work: Where are today's youth? In *Education at a Glance 2025*. https://doi.org/10.1787/1c0d9c79-en

30. PAQ Research. (2022). *Hlas Ukrajinců: Duševní zdraví – výzkum mezi uprchlíky*. https://www.paqresearch.cz/content/files/2023/01/Du-en--zdrav---Hlas-Ukrajinc--1.pdf

31. PAQ Research. (2023a). *Integrace uprchlíků na trhu práce a v bydlení*. https://www.paqresearch.cz/content/files/2023/10/PAQ_Hlas_Ukrajincu_Prace_bydleni_FINAL.pdf

32. PAQ Research. (2023b). *Ukrainian refugees in Czechia: Integration review one year after the Russian invasion*. https://www.paqresearch.cz/content/files/2023/07/PAQ_UA_integration_review_2023_ENG.pdf

33. Pickering, M. (2001). *Stereotyping: The politics of representation*. Palgrave Macmillan.

34. Prokopová, Z. (Ed.), Titěrová, K., & Poeta, M. (2024). *Asistujeme u dětí s odlišným mateřským jazykem: Praktická příručka pro asistenty a asistentky pedagoga v ZŠ* (2. vyd.). META, o. p. s. https://meta-ops.eu/wp-content/uploads/2024/08/meta_asistujeme-u-deti-s-odlisnym-materskym-jazykem_2024.pdf

35. Rákoczyová, M., & Trbola, R. (Eds.). (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Sociologické nakladatelství (SLON).

36. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. (2002). *Statut Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra*. https://www.suz.cz/wp-content/uploads/2017/11/statut.pdf

37. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. (2025). *Spolupráce SUZ MV s IOM Czechia na projektu Mosty k integraci*. https://www.suz.cz/spoluprace-suz-mv-s-iom-czechia-na-projektu-mosty-k-integraci/

38. Spurný, M., & Tabery, P. (2025). *Integrace ukrajinských uprchlíků: Trh práce, bydlení, znalost češtiny a vzdělávání dětí (Výzkum Hlas Ukrajinců)*. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. https://cvvm.soc.cas.cz/images/articles/files/5935/vyzkumnazpravahlasukrajincuvlna8vlna9.pdf

39. Study in Czechia. (n.d.). *Scholarships for Ukrainian students at Czech universities*. https://www.studyin.cz/ukraine-scholarships/

40. Švaříček, R., & Šeďová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.

41. Úřad práce České republiky. (2024). Integrace cizinců. https://up.gov.cz/integrace-cizincu

42. Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. (2019). Sbírka zákonů České republiky. https://www.e-sbirka.cz/sb/2019/110

43. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. (1995). Sbírka zákonů České republiky. https://www.e-sbirka.cz/sb/1995/117

44. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. (2004). Sbírka zákonů České republiky. https://e-sbirka.gov.cz/sb/2004/435

45. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. (1997). Sbírka zákonů České republiky. https://www.e-sbirka.cz/sb/1997/48

46. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (2004). Sbírka zákonů České republiky. https://www.e-sbirka.cz/sb/2004/561

47. Zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace. (2022). Sbírka zákonů České republiky. https://www.e-sbirka.cz/sb/2022/65

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní charakteristika výzkumného vzorku 38
Tabulka 2: Přehled kategorií a kódů získaných z rozhovorů 39

Seznam obrázků

Obrázek 1: Berryho model akulturace 11
Obrázek 2:Faktory ovlivňující integraci ukrajinské mládeže 46

Seznam zkratek

AROPE – At risk of poverty or social exclusion

CPIC – Centra na podporu integrace cizinců

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

IOM – Mezinárodní organizace pro migraci

KACPU – Krajská asistenční centra pomoci Ukrajině

KP – Komunikační partner

META – META, o.p.s.

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MV – Ministerstvo vnitra České republiky

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NEET – Not in Education, Employment or Training

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

SYRI – Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik

UNICEF – Dětský fond OSN

ZŠ – Základní škola

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Otázky k polostrukturovanému rozhovoru

1. Jak dlouho žiješ v České republice a co bylo hlavním důvodem tvého příchodu?
2. Jak se ti v Česku žije? Co pro tebe bylo při příchodu nejtěžší a co tě naopak potěšilo?
3. Máš pocit, že někam patříš? Pokud ano, kam bys své „patření“ zařadil/a a pokud ne, tak je to v pořádku a můžeš to popsat vlastními slovy.
4. Jak zvládáš český jazyk? Měl/a jsi možnost chodit na kurzy češtiny nebo získat podporu ve škole?
5. Jak se cítíš mezi českými spolužáky nebo vrstevníky? Přijali tě dobře?
6. Pomáhají ti učitelé nebo spolužáci, když něčemu nerozumíš?
7. Co by podle tebe mohla škola udělat lépe, aby pomohla mladým z Ukrajiny se začlenit?
8. Účastníš se nějakých aktivit mimo školu? Např. sport, kroužky, dobrovolnictví atd.
9. Jak ti tyto aktivity pomáhají poznávat nové lidi nebo se cítit součástí kolektivu?
10. Znáš nějaké organizace nebo projekty, které se snaží pomáhat ukrajinským dětem a mládeži ČR?
11. Jak moc si podle tebe udržuješ svou ukrajinskou kulturu (jazyk, tradice, svátky atd.)?
12. Přijal/a jsi nějaké nové zvyky nebo způsob života, který je typický pro Česko?
13. Máš v Česku kamarády z Ukrajiny, z Česka nebo z obou skupin?
14. Jak se cítíš mezi vrstevníky, spíš jako jejich součást nebo cizinec?
15. Setkal/a ses někdy s nepřijetím, posměchem nebo předsudky kvůli tomu, že jsi z Ukrajiny?
16. Kdy ses naposledy cítil/a, že někam nepatříš nebo tě někdo vyčleňuje?
17. Co podle tebe nejvíc ztěžuje život mladým Ukrajincům v Česku?

18. Znáš někoho, kdo se tady cítí osaměle nebo má problémy zapadnout? Jak to vnímáš?
19. Jak si představuješ svoji budoucnost? Chtěl/a bys tady zůstat, nebo se vrátit na Ukrajinu?
20. Co by podle tebe mohlo zlepšit život mladých Ukrajinců v Česku? A co by ti pomohlo cítit se tady lépe?

Příloha č. 2 – Informovaný souhlas s účastí na výzkumném šetření

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho následným využitím pro účely bakalářské práce

Jméno a příjmení:

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

a) Byl/a jsem informována o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby bakalářské práce s názvem Ukrajinská mládež v České republice a možná rizika sociálního vyloučení.

b) Byl/a jsem seznámena s tím, že účast na výzkumném šetření je dobrovolná a mohu odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku.

c) Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho pozdějším zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce bude přístupná pouze komisi u obhajoby bakalářské práce, s výjimkou částí, které budou citované v textu.

d) Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikována.

e) Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat. Zvuková nahrávka a transkripce rozhovoru však bude po ukončení výzkumu smazána.

V……..Dne……

…….. ……

Podpis respondenta Podpis autora bakalářské práce

Příloha č. 3 – Ukázka rozhovoru

Tazatel: A jak zvládáš český jazyk? Měl jsi možnost chodit na kurzy češtiny nebo získat podporu ve škole?

KP4: S češtinou mám docela dobře, no to si myslím, takže tady jsem skončil devátou třídu, takže bez nějakých adaptačních nebo jazykových kurzů, prostě jsem hned šel do deváté třídy, ale jediné, co mi pomohlo, jakože nejhlavnější, že jsem měl šest Ukrajinců ve třídě, takže mi mega pomohli, jakože mega moc. No a pak se to nějak rozjelo, prostě začal jsem se bavit s Čechami a tak dále.

Tazatel: Takže na žádné kurzy si nechodil a naučil se vše sám?

KP4: Jo, jo.

Tazatel: A jak se cítíš mezi českými spolužáky nebo vrstevníky? Přijali tě dobře?

KP4: Cítím se, jakože úplně v klidu, já je úplně neřeším a oni neřeší mě, prostě když půjdu někam do nové třídy, tak prostě udělám takový, jakože prostě ukážu, že mě radši žádným způsobem neštvat, že prostě nepotřebuji tu komunikaci, jako potřebuji, ale většina Ukrajinců možná tady, že nemají kamarádi, takže já to nepotřebuji, mám dost kamarádů Ukrajinců, nám dost kamarádů Čechů, a to prostě nepotřebuji, ať se semnou baví moje třída.

Tazatel: A vnímáš nějaké konkrétní rozdíly mezi Ukrajinskými a Českými vrstevníky, pokud teda nějaké?

KP4: Jo vnímám, jsou to prostě úplně jiní lidi, úplně, jakože podle názoru, podle všeho, jakože my Ukrajinci jsme takový docela možná moc agresivní, ale v tom je i něco dobrého, že dostaneme to, co budeme chtít, prostě uděláme pro to všechno, abychom měli, co chceme. Podle mě Češi hodně koukají na jiné státy, třeba Francii, Německo a projevuje se to, jakože v hudbě, ve stylu, ta mládež vypadá stejně jako v Německu, Francii a vypadají všichni úplně stejně….

Tazatel: A pomáhají ti učitelé nebo spolužáci, když něčemu nerozumíš?

KP4: Občas mi pomáhají učitelé, ale dost málo, vždy všechno vyřeším sám.

Tazatel: A když máš možnost, tak ti pomohou?